Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړ ليک

فيوډالېزم څه شی دی؟ 12
اروپايي فيوډالېزم........ 17
د اروپايي فيوډالېزم پرمختګ........ 17
ويسل 19
د کليسا رول 20
سرف يا بزګر 21
امتيازات او مراعات 23
نائټ Knight: 24
د لويو فيوډالانو د اوسېدو ځايونه........ 27
د ښځو حيثيت........ 29
هلکان او زده کړې........ 30
د فيوډالي نظام خصوصيات 30
د فيوډاليزم زوال 34
انګلستان........ 34
فرانسه........ 38
جرمني (پروسيا) 42
مسلمان حاکمان او د ځمکوالۍ نظام 45
د سلطنت د وخت فيوډالېزم 46
د مغلو د وخت فيوډالېزم 48

(c) ketabton.com: The Digital Library

فـېوډ الـېزم (جـاګـېـرد اري)

د مغلي فيوډالېزم زوال 50
اجاره داري 51
فيوډالي کلتور 53
کورنۍ 53
عزت 54
وفاداري 55
مصروفيتونه 56
دوستي او دښمني 57
د قانون نه لوړتيا 58

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: فیوډالیزم (جاګیرداري)

لیکوال: ډاکټر مبارک علي

ژباړه او لنډیز: زاهدخلیلي zahidkhalili@yahoo.com

کمپوزر: په خپله ژباړن

ډیزاین چارې: عبدالهادي اثر ۰۷۷۲۱۲۰۷۰۳

خپرندوی: مومند خپرندویه ټولنه – جلال اباد

بریښنالیک: Momand.books@gmail.com

چاپ کال: ۲۰۱۳م/۱۳۹۲هـ

چاپ شمېر: ۱۰۰۰

چاپوار: لومړی

د بیا چاپ حقونه د خپرندویې ټولنې سره خوندي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فيوډاليزم

(جاګيرداري)

ليکوال: ډاکټر مبارک علي

ژباړه او لنډيز: زاهد خليلي

د ژباړن خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیوډالیزم (جاګیرداري)

د دریو کلونو راهیسې مې زه او ملګري تاریخ لولو، اکثره وخت به د لویدیځ په تاریخ کې د فیوډالیزم یا ځمکوالی د کلمې سره مخ کیدو، یوازې په دې باندې پوهیدو، چې فیوډالیزم د ځمکې یو ډول سیستم وه، چې د اروپا د منځنیو پیړیو په تاریخ کې تیر شوی دی، ځیني خصوصیات مو هم لوستي وه؛ خو، نور پرې پوره نه پوهیدو، چې دا فیوډالیزم کله، څنګه او چیرته رامنځته شوی دی؟.

زه د تیرو دریو کلو راهیسې په هفته کې خامخا یوه ورځ کتابتونو ته تلم؛ خو، د فیوډالیزم د نظام په اړه مې کوم داسې ځانګړی کتاب ونه لید، ځانګړی څه چې داسې کتاب نه وه، چې د لویدیځ په تاریخ، هغه که د لرغونو، منځنیو او معاصرو پیړیو تاریخ وي، پیدا کړم، زموږ کتابتونونه ټول د غورچاڼونو، زر چاڼونو او ناولونو نه ډک دي، په داسې حال کې، چې پښتو ژبه د نړیوال تاریخ او سیاست په ډګر کې ډیره غني نده، د هغوی خلکو څخه، چې لیکل کولای شي یا ژباړه کوي، هیله مې داده، چې که د خپلې ټولنې پرمختګ غواړی؛ نو، هغه څه ورته ولیکی یا وژباړی، چې نن پښتانه او پښتو ژبه ورته ډیره اړتیا لري، موږ نړیوال تاریخ، سیاسي علومو، ساینسي علومو، طب، کیمیا، جغرافیه، بیالوژي او نورو علمي کتابونو ته اړتیا لرو، نه.....

په هر حال، څه وخت مخکې احمد بلال موږ کره راغی، د هغه سره دا کتاب وه، خوښ مې شو، د کتاب موضوع او لیکوال یې ډیر اوچت وه او څرنګه چې په پښتو ژبه کې ددې موضوع اړوند کوم کتاب نه وه؛ نو، د هغه نه مې هیله وکړه، چې دا کتاب ماته راکړي، تر څو د خپلو ټولګیوالو او د تاریخ د مینه والو لپاره یې پښتو کړم، کتاب مې وژباړه او نن دادی ستاسو په لاسو کې دی.

د ژباړې په هکله باید ووایم، چې د کتاب په بڼه دا زما لومړنی ژباړه ده، کیدای شي، چې ځینې نیمګړتیاوې به ولري، د ملګرو څخه مې هیله ده، چې غلطی راته اصلاح کړي، کتاب مې ځکه را لنډ کړ، چې زیاتره موضوعات د هند او پاکستان د معاصر فیوډالیزم پورې تړلي وه او د پاکستان د ازادۍ نه وروسته یې ځیني راپورونه وړاندې کړي وه، چې زموږ د اصلي موخې سره یې دومره تړاو نه درلود، د کتاب لیکوال د هند د براعظمګي تکړه لیکوال دی، په جرمني کې یې په تاریخ کې ډاکټري اخیستې او د سلو په شاوخوا کې یې کتابونه لیکلي دي، په پای کې بیا خپله هغه غوښتنه، چې د لیکوالو او ژباړونکو نه مې کړې ده، یو ځل بیا تکراروم.

په درنښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاهدخليلي

ننګرهار پوهنتون

د ښوونې او روزنې پوهنځي د تاريخ ديپارتمنت د دريم کال زده کړيال

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

وتلي ليکوال او سياسي شخصيت استاد محمد زمان مزمل

او د شرعياتو پوهنځي استاد دوکتور عزيزالرحمن ته

ز.خ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

مؤرخينو د تاريخي پيښو د ښه پيژندلو لپاره، تاريخ په سياسي، ټولنيزو او نورو مختلفو دورو باندې ويشلی دی او ددې لپاره، هغه افکار، تغيرات او اخلاق چې په مختلفو دورو کې منځته راغلي دي، په صحيح ډول مطالعه شي. د تاريخ د لومړنی زماني نه وروسته د ښکار زمانه، د غلامۍ زمانه او ورپسي د فيوډالی (ځمکوالی) زمانه راځي. د ځمکوالی نظام په اروپا او په ځانګړي ډول په لويديځه اروپا کې د هغه وخت د سياسي او ټولنيزو حالاتو په نتيجه کې رامنځته شو او د همغه وخت د سياسي حالاتو سره يې يو ځای پرمختګ وکړ. د نړی په نورو هيوادو او ټولنو کې يې شکل تغير درلود. د چين، جاپان او منځني ختيځ د ځمکوالی نظام يو د بل سره توپير درلود. په دې ټولو دولتونو کې ځمکه او د ځمکې حاصل د څو اشخاصو په لاس کې وه، چې ددې په وجه په ټولنه کې مختلف طبقات رامنځته شوي وه. د هغو خلکو په لاس کې چې ځمکي او حاصلات وه، هغوی د خپلو ګټو لپاره په ټولنه کې مختلف سياسي، مذهبي او ټولنيز روايات رامنځته کړي وه او دا ټول يې د خپل ځان تابع ګرځولي وه.

موږ د تاريخ نه ډېر څه زده کړي، د هغو زده کړو څخه يوه دا هم ده، چې افکار، نظريات، روايات، دولتونه او نور د خاصو حالاتو او اړتياوو د پوره کولو لپاره په مختلفو وختونو کې رامنځته کيږي او کله چې يې عملي کيدل پای ته ورسيږي؛ نو، ورسره د هغوی موجوديت هم له منځه ځي. دا ډېره ضروري ده، چې يو نظام د خپلې بقا لپاره د وروستي وخت لپاره کوښښ وکړي او نظام د خپلې بقا لپاره په خپل وجود کې ځينې تغيرات منځته راوړي، تر څو د خطرونو مقابله وکړي.

ددې يو مثال د ځمکوالی نظام دی. دا نظام چې په کوم شکل باندې رامنځته شوی وه، د وخت په تيريدو يې د خپلې بقا لپاره ځيني تغيرات قبول کړل؛ خو، کله چې يې د حالاتو مقابله ونه شوه کړای؛ نو له ګيډې څخه يې يو بل نظام راووت شو، چې د ځمکوالی نظام يې پای ته ورساوه.

په تاريخ کې داسې هم شويدي، چې يو نظام ورو، ورو له منځته تللی وي؛ خو داسې هم شته، چې نظام په يو ځل د يو انقلاب په ترڅ کې له منځه ولاړ شي، په دې دواړو صورتونو کې د نظام د زوال سره د هغه وخت کلتور هم له منځه ځي. په داسې حال کې چې کلتور د خپلې بقا لپاره کوښښ کوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښې يې د ډېر وخت لپاره پاتې کيږي. ددې يو مثال اروپايي ټولنه ده، چېرته چې مات شوي فيوډاليزم د اخري وخت پورې د خپل کلتور د ساتلو لپاره کوښښ کاوه؛ خو د صنعتي کلتور د رامنځته کيدو سره، ځمکوالي کلتور د تېر وخت يوه برخه وګرځيده.

د صنعتي انقلاب په رامنځته کيدو سره د ځمکوالی نظام په ځينو هيوادو کې پای ته ورسيده؛ خو اوس هم داسې دولتونه شته، چې هلته د ځمکوالۍ او د صنعتي انقلاب د اصلاحاتو تر منځ جګړه روانه ده. داسې ټولنې هم شته، چې هلته د ځمکوالی، صنعتي اصلاحاتو او قبائلي رواياتو تر منځ ټکر موجود دی.

ډاکتر مبارک علي

۱۹۹۶ اګست، لاهور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیوډالېزم څه شی دی؟

د فیوډالیزم لفظ د فیو (Feu)، فیوډ (Feud) یا (Feudum) څخه اخیستل شوی دی. دا د ځمکې یو ډول سیستم وه، چې ذکر یې د منځنیو پیړیو د قانون په کتابونو کې شوی دی. په فرانسوي ژبه کې دا لفظ فیوډالیتي (Feodalite) شو. ددې څخه مخکې دا د فیف (Fief) په شکل ویل کیده.

د ځمکوالۍ د قوانینو مشهور کتاب (Libri Feudorum) د (فیف اړوند قوانین) په نوم یادیږي. ددې کتاب راټولوونکی د ایټالیې د میلان د ښار یو اوسیدونکی وه. په دې کتاب کې د فیف په اړه ټول قوانین، رواجونه، روایات او نور ډېر څه په کې لیکل شوي وه. په دې کتاب کې د ځمکې د ورکړې پیل، د ځمکې چاته ورکول، د ځمکې ظبطول او نور ډېر مهم مسائل په کې شامل وه.

کله چې رومي امپراتورۍ د زوال سره مخ شوه؛ نو، په نتیجه کې یې د لویو ځمکو د خاوندانو په اختیاراتو کې زیاتوالی راغی. په دې بې امنه او ګډه وډه زمانه کې بزګر د قوي او لویو خلکو په لاس کې پناه واخیسته. دغه پناه به په دې شرط ورکول کیده، چې د خپلې ځمکې د ملکیت حق به یې د هغوی په لاس کې وي. ددې تغیراتو په پای کې، چې کوم ډول فیوډالیزم منځته راغی، تعریف یې مارک بلوخ په خپل مشهور کتاب (فیوډالي ټولنه) کې داسې کړی دی: په دې نظام کې بزګر د رعیت حیثیت درلود. دې رعیت ته د مزدورۍ او کار کولو پیسې نه ورکول کیدې، بلکه د نغدو پیسو پر ځای به یې جنس ورکاوه.

د فیوډالیزم د پرمختګ په اړه د هندوستان مشهور مؤرخ کوسمبی داسې لیکلي: یو ډول داسې فیوډالیزم وه، چې د پورته طبقې یاني پاچا لخوا به نافذ کیده، په دې فیوډالیزم کې پاچا د لاس لاندې طبقو باندې خراج وضع کاوه. د لاس لاندې طبقې فیوډالان به په خپلو کې سیمو کې د پوره واک خاوندان وه، تر څه وخت پورې به چې فیوډالانو پاچا ته خراج ورکاوه؛ نو فیوډالانو ته به اجازه وه، چې څنګه وغواړي په خپله سیمه کې حکومت کولای شي.

دویم ډول فیوډالیزم داسې وه، چې د لاندې طبقې څخه یې پیل کیده. په دې ډول فیوډالیزم کې، فیوډالانو په خپلو سیمو کې د خپل حکومت د ټینګولو لپاره د فوځي طاقت او قوت نه استفاده کوله. په دې ډول دغو حکومتونو د ریاست، سلطنت او د بزګرانو تر منځ د پل حیثیت درلوده. مرکزي حکومت سیمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

فېوډالېزم (جاګيرداري)

ايزو فيوډالانو ته ددې حق ورکړی وه، چې د خلکو څخه ټيکس واخلي او د ضرورت په وخت د سلطنت سره فوځي مرسته وکړي. په دې ډول فيوډاليزم کې د فيوډالانو کارکوونکو ټيکس اخيسته او لوړو مقاماتو ته يې ليږه. په داسې حال کې، چې په لومړي ډول فيوډاليزم کې ټيکس د مرکزي حکومت کارکوونکو جمع کاوه.

ددې وروسته کوسمبی د اروپايي فيوډاليزم د خصوصياتو په اړه داسې ليکي:

- فيوډاليزم داسې يو نظام وه، چې د جنس د توليد وسائل او الات په کې معمولي وه او په اسانی سره جوړيدل. په دې نظام کې د توليد عمل انفرادي وه او خواري او محنت هم په لومړني حالت کې وه.
- توليد يوازې د کورنۍ لپاره وه، د کوم مارکيټ يا مندوي لپاره نه وه.
- د نورو په ځمکو باندې کار (کرل) کيدل.
- د سياسي حالاتو د بدليدو سره د ځمکې د ملکيت حق تغير کاوه. کله به د ځمکې ملکيت د پاچا او کله د کوم سردار (مشر) په لاس کې وه.
- په ځمکه باندې به په مشروط ډول باندې قبضه وه. د راجپوتانو او مسلمانو ترکي فاتحينو په وخت کې ځمکې په مشروط ډول د ځمکوالو په لاس کې وې. دا ځمکې په وراثت باندې نه ورکول کيدې. دغه شخص د هغه وخت پورې د ځمکې خاوند وه، تر څو پورې چې يې فوځي خدمت کاوه.
- د قاضي په صفت دنده اجراء کول. په دې مانا چې ځمکوال به په خپله سيمه کې د قاضي په صفت د سيمې د جګړو پريکړې کولې.

کوسمبی ددې خبرې يادونه کړې، چې د هند په فيوډاله ټولنه کې درې شيان موجود نه وه. د غلامۍ اداره، اتحاديې(صنفونه) او کليسا. ددې پر ځای په هند کې د ټيټ او لوړ ذات صفات موجود وه، چې د اتحاديو او کليسا ځای يې نيولی وه.

ځينې مؤرخين ددې پر ځای چې دا يوه ټولنيزه اداره ومني، فيوډاليزم د سياسي ادارې په توګه مني، ځکه چې د هغه پر اساس حکومت کيده؛ نو ځکه يې سياسي اهميت زيات وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې نور دا نظر وړاندې کوي، چې دا په خپل ذات کې یوه محدوده اداره وه، ځکه چې تولید یوازې د خپل ځان لپاره وه، د سوداګرۍ لپاره نه وه؛ ځکه نو په ټولنیز ډول دا یوه کمزورې اداره وه. ددې یو هدف دا وه، چې زراعتي تولید په زور سره لاسته راوړل شي او دا ددې لپاره چې د امدن نه یې یو قوي حکومت جوړ شي. د بزګرانو نه د زیاتې اندازې مال د لاسته راوړلو لپاره یې د هر ډول سیاسي واک د استعمالولو او قانون نه کار اخیسته. په دې حال کې بزګر، چې د تولید اصلي تولیدونکی وه، د تولید د ګټې څخه بې برخې کیده.

په دې اساس په دې نظام کې تر ټولو بد ژوند د بزګرانو وه؛ ځکه، چې د تولید لپاره به ټوله خواري همدې بزګر کوله او په زور سره به دوی په ځمکو کې په کار باندې ګمارل کیدل، د دوی بل مشکل دا وه، چې د تولید لپاره بازارونه (مارکیټونه) موجود نه وه؛ ځکه یې نو مجبوراً په کروندو کې کار کاوه، په داسې حالت د هغوی ژوند تل یو شان وه، که دوی ته به ددې اجازه ورکړل شوه، چې کرونده پریږدي؛ نو بل داسې ځای نه وه، چې دوی هلته خواري او مزدوري کړې وای، کروندې د دوی لپاره پناه ځایونه او د روزۍ د لاسته راوړلو یوازینۍ لاره وه. د بزګر ازادولو لپاره د قانون اړتیا نه وه، بلکه متبادله لاره یې په کرونده کې کار کول وه. په منځنیو پیړیو مزدوري په بازارونو کې نه پیداکیده، خو فیوډالانو ته د بزګرانو پیداکیدل ډېر اسانه وه او په دې سره فیوډالانو خپله سیاسي او ټولنیزه برتري جوړه کړې وه.

د فیوډالیزم یو شکل هغه وه، چې کله به یوه امپراتوري جوړیده؛ نو دوی به په مختلفو سیمو کې د امن و امان د راوستلو لپاره د بزګرانو نه کار اخیسته او د ټیکس د راټولو لپاره یې هم ترې کار اخیسته او هم به یې د اړتیا پر مهال فوځي خدمت کاوه، واکمنو ته دا ستونزمنه وه، چې دوی دې په مرکز کې اوسیږي او په لیرې علاقو کې دې امنیت هم موجود وي، دوی به په دې سیمو کې خپلو افسرانو یا هلته موجود فوځیانو ته دا دنده ورکوله، تر څو د هغه ځای د ټیکس په مقابل کې هلته امنیت وساتي او هغه ته وفادار پاتې شي، په دې وخت کې به ځمکه د حکومت سره وه او په وراثت کې به یې افسر یا کوم بل ساتندوی ته نه ورکوله.

کله به چې نوی حاکم راغی، یا به کوم فاتح کومه سیمه ونیوله؛ نو، دوی هغو لویو ځمکوالو ته هیڅ نه ویل، کومو چې به د هغه سره همکاري کړې وه، مګر کومو کسانو به، چې د پخواني حاکم سره همکاري کړې وه؛ نو د هغوی نه به یې ځمکې اخیستې، نویو فاتحینو به ځمکې خپلو وفادارو ملګرو ته ورکولې او یا به یې پخوانیو ځمکوالو ته ورکولې، چا چې به د نویو فاتحینو شرائط منل، مثلا په هند کې چې ترکانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځان سره ترکي یا ایراني خلک راوستل؛ نو ځمکې یې هغوی ته ورکړې، مغلو د هغوی بر خلاف خپلو وفادارو ملگرو ته ځمکې ورکړې او نور وفادار ځمکوال یې په خپل حال پرېښودل.

ددې لپاره به، ځمکوالو د خپلو ځمکو او امتیازاتو د ساتلو لپاره د وخت مطابق خپلې وفاداری ته تغیر ورکاوه، دغه وفاداري د ځمکوالو کار وگرځیده؛ ځکه د فیوډال لپاره تر ټولو مهم شی ځمکه وه، د کوم پواسطه چې هغه (فیوډال) ته سیاسي او ټولنیزه برتري حاصلیده، فیوډال د ځمکې د لاسته راوړلو لپاره هر ډول اخلاقي او ټولنیز اصول پرېښودل، د ځمکې په مقابل کې به یو فیوډال ته قوم، نسل او هیواد کوم ارزښت نه درلوده.

حاکمانو هم ځمکې ددې لپاره تقسیمولې، تر څو د ځان لپاره ملاتړي پیداکړي، که به ځمکه کمه شو؛ نو پاچا به د خپلې ځمکې څخه فیوډالانو ته ځمکه ورکوله، لکه څنگه چې په اروپا کې وشول، هلته پاچانو د کلیسا په ځمکو باندې قبضه وکړه او په خپلو امرینو باندې یې تقسیم کړه. د انگلستان پاچا شپږم هنري هم همداسې وکړل، هغه په۱۴۴۵ او د ۱۵۳۵ کلونو تر منځ د کلیسا ځمکې په خپلو ملاتړو باندې وویشلې. که به پاچا ته د ځمکې اړتیا پیښه شوه؛ نو په ځمکو به یې قبضه کوله او په دې سره به یې خپل طاقت او دولت دواړه زیاتول.

د فیوډالیزم دویم ډول داسې وه، کله به چې کومه امپراتوري ړنگه شوه؛ نو لویو ځمکوالو به د خپلو سیمو واک په خپل لاس کې واخیست او د مرکزي حکومت د واک نه به یې انکار کاوه. په اروپا کې ددې مثال د کارد لنجین امپراتوري ده، په لرغوني هندوستان کې ددې مثال د موریه سلطنت دی او په اوسني وخت د مغلو حکومت ددې ډول فیوډالیزم ښه مثالونه دي، د دوی لوی ځمکوال قوي شول او په خپلو سیمو کې واکمن شول او د هغه ځای امدن یې په خپله اخیسته.

که فیوډالي ټولنې (اداري) ته لږ نظر واچوو؛ نو درې شیان به په کې وگورو، د بزگر غلامي، ځمکوال او ځمکه د اقتصادي واحد په توگه استعمالول. کله چې دغه درې عناصر قوي وي؛ نو ددې په پایله کې سوداگري د زوال سره مخ کیږي او د ښارونو ابادي هم ورسره نه لوړیږي؛ ځکه کله چې سوداگري لوړیږي او د ښارونو ابادي زیاتیږي؛ نو فیوډالیزم د زوال سره مخ کیږي؛ ځکه بزگرانو ته په ښارونو کې وظیفې په اسانی سره پیداکیږي او د ښارونو پرېښودو ته اړ کیږي. کله چې حکومت د سوداگرو حوصله لوړوي؛ نو فیوډالان یې مخالفت کوي او د بزگرانو په حرکتونو باندې بندیز لگوي، ځکه د فیوډالان د تولید انحصار په بزگر باندې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیوډالیزم ددې لنډې پیژندې موږ په دې پوه شو، چې فیوډالیزم په هر هیواد کې په خاصو حالاتو کې منځته راغلی دی او وخت په تیریدو سره په کې تغیرات راغلي دي، د فیوډالیزم یو جامع او مکمل تعریف ډېر ستونزمن دی، لیکن د فیوډالیزم په عمومي خصوصیاتو کې داسې ویلای شو، چې په دې نظام کې فوځي طبقه په اقتصاد باندې واکمنه وه، د بزګرانو د خوارۍ لاسته راوړل، د حاکمې طبقې د ساتلو لپاره د اخلاقي، ټولنیزو او مذهبي قووتونو منځته راتګ.

حوالي:

1- John Critchely: Feudalism, London 1978.

2- Marc Bloch: Feudal Society, Chicago, 1964.

3- D. D. Kosambi: An Introduction to the study of Indian history. Bombay, 1956, 6th edition.

4- Harbans Mukhia: Perspective on Medieval India history, Dheli 1994.

5- Ibid.

6- Ganshof: Feudalism. London 1952.

7- T.J Byres and Harbans Mukhia. Feudalism and Non-European societies. London 1985.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اروپايي فيوډالېزم

د اروپايي فيوډالېزم پرمختګ

په اروپا کې فيوډاليزم د رومي امپراتورۍ د زوال او د جرمني قبائلو د فتوحاتو په نتيجه منځته راغی، ددې نظام جراثيم د رومي امپراتورۍ په فوځي نظام کې چې مخکې موجود وه هم ښکاريدل، کله چې پخوانی نظام له منځه ولاړ؛ نو د توليد د پيداکولو لپاره يې فيوډاليزم رامنځته کړ، دې نظام ورو، ورو پرمختګ وکړ. کله چې د ايټاليي او ګال ښارونه د جرمني قبائلو د حملو څخه محفوظ پاتې شول او په ښارونو کې چور، چپاول پيل شو؛ نو د هغه ځای امرين د خپل ځان د ساتلو لپاره کليو ته ولاړل او ښارونه يې همداسې پريښودل، همدغه وجه وه، چې په دغه وخت کې ښارونه وران شول او رومي امپراتورۍ په وخت کې ودان شوي ښارونه او لوړ تعميرونه وران، ويجاړ شول. د سياسي قوت د زوال سره لويې لارې هم ورانې شوې او د استعمال څخه ولويدې، ددې په ورانولو سره د کليو او ښارونو تر منځ اړيکې پرې شوې، د لويو لارو په ويجاړيدو سره ډاکوانو او د لارو غلو تجارتي مالونه لوټل پيل کړل او سوداګري هم زيانمنه شوه، په دې سره د ښارونو د زوال سره د سوداګرۍ زوال هم پيل شو.

په داسې حالاتو کې کلي اړ شول، چې په خپل ځان باندې متکي شي، په کليو کې يوازې بزګرانو ژوند نه کاوه، بلکه د نورو اړتياوو د پوره کولو لپاره موچيانو، جولاګانو، ختګرانو، پښانو او نورو خلکو هم په کليو کې ژوند پيل کړ، دغو خلکو د کليو د په ځان متکي کولو او د اقتصاد په جوړولو کې لوی رول ولوبوه. په دغه ګډه وډه سياسي فضاء کې، هغو خلکو، چې فوځ ورسره وه، په بزګرانو کې يې ويره او ترهره خپره کړه او په دې سره يې خپل لوړوالی وساته، بل خوا بزګرانو ته د خپلو کورونو او کروندو د ساتلو اړتيا وه؛ ځکه نو دوی د سردارانو په ولکه کې ځان راوستل ومنل. په دې سره يو خوا کلي د اقتصاد له پلوه په ځان باندې متکي شول او بلخوا دوی د لويو ځمکوالو (سردارانو) په ولکه کې راغلل. فيوډالانو(سردارانو) د کليو شخړې هم حل کولې او خپل عدالت خونې يې هم جوړې کړې وې، چې دوی به هلته د کليوالو د جګړو پريکړې کولې، دوی ته دا اختيار وه، چې په سختو جرمونو باندې د مرګ سزا يا لويه جرمانه وضع کړي، په خلکو باندې د ټيکس لګول، د قيمتونو ټاکل، د خلکو د ارامتيا لپاره د پلونو او سړکونو جوړول او د دښمنانو نه د هغوی ساتل د فيوډالانو دندې وې، د هغوی د اوسيدو ځايونه ډېر ښکلي وه. په دې ډول د دريمې څخه تر پنځمې زيږدي پيړۍ پورې د عامو خلکو او لويو ځمکوالو ترمنځ ډېرې ښې اړيکې موجودې وې، چې فيوډالانو به د بزګرانو سرپرستي، حفاظت او د هغوی دفاع کوله او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم به یې د هغوی تر منځ امنیت هم ساته، ددې په بدل کې خلکو د هغوی اطاعت او د هغوی فوځي خدمت کاوه، ټیکسونه(مالیي) یې هم ورکولې او خپل زیات تولید به یې هم هغوی ته ورکاوه، تر څو فیوډالان خپل د فوځ او خپل مصارف پوره کړي.

کله، چې په اروپا کې د کارولنجین او میرونجین امپراتورۍ رامنځته شوې؛ نو هغوی خپلو امرینو ته ځمکې ورکړې، تر څو هغوی د ځمکو پواسطه حکومت وکړي؛ خو کله چې په نهمه او لسمه زیږدي پیړۍ کې دا امپراتورۍ کمزورې شوې؛ نو فیوډالانو ددې حالت څخه په ګټې اخیستنې سره په دې ځمکو باندې ولکه ټینګه کړه او په خپلو کورنیو کې یې میراثي ورګرځوله. د اروپا سیاسي حالاتو د هغوی په خودمختارۍ کې د هغوی سره مرسته وکړه؛ ځکه کله، چې عربانو، نورز او میګارانو حملې پیل کړې، په دې سره مرکزي حکومتونه کمزوري شول او د سیمه ایزو فیوډالانو اختیارات زیات شول، تر دې پورې چې فیوډالانو د خپلو سیمو دفاع په خپله پیل کړه.

څرنګه چې په دې وخت کې د دفاع لپاره د اسونو د چلولو اړتیا زیاته شوه؛ نو په فرانسه، انګلستان او هسپانیه کې هغه چا چې په ښه طریقه سره اس زغلاوه، د هغوی اهمیت زیات شو، ددې حملو له امله خلکو د خپل ځان د ساتلو لپاره د لویو ځمکوالو د کورونو شاوخوا خپل کورونه اباد کړل، د یو کور شاوخوا د پنځوسو څخه تر پنځوسوو پورې بزګرانو ژوند کاوه، په دې ډول به بزګرانو د فیوډالانو ساتنه کوله او هغوی ته به یې خپله وفاداري ښودله.

د فیوډالیزم اساس په وفادارۍ باندې وه، بزګر به خپل مشر(فیوډال) ته فوځي خدمت کاوه، د خدمت په بدل کې به بزګر ته ځمکه د کرلو لپاره په میراث باندې پاتې کیده، بزګر به د لږو پیسو په ورکولو سره ددې اجازه تر لاسه کړه، چې، د فیوډال د ځنګل څخه د لرګیو، د فیوډال د تنور څخه د ډوډۍ د پخولو لپاره ګټه واخلي.

په لومړیو کې ځمکې میراثي نه وې، فیوډال به چې چاته ځمکه ورکړه؛ نو د مرګ څخه وروسته به یې د کورنۍ حق پر ځمکه باندې نه پاتې کیده؛ خو وروسته په کې تغیر راغی، هغه بزګران چې د ځمکو خاوندان وه، هغوی ته به په میراث کې ورکول کیده. په ۸۶۸ ز کال کې د بالډ په وخت کې د میراث اصل په دې شرط ورکول کیده، چې هلک یې باید وړتیا ولري؛ خو د جینکو لپاره معیار ټاکل ستونزمن وه، په دې ډول په ځمکو باندې د کورنیو حق پاتې شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وراثت د اصولو په اساس ځمکه مشر هلک ته ورکول کېده، په رومیانو کې دا اصل نه وه؛ خو وروسته د ځمکې د ساتلو لپاره دا په هغوی کې هم رامنځته شو، ددې دلیل دا وه، چې د کورنۍ مشر هلک د پوخ عقل خاوند وي؛ نو ځکه یې ځمکه هغه ته ورکوله، چې فوځي او اقتصادي خدمت په ښه طریقه سره سرته ورسوي.

ویسل

لویو ځمکوالو خپل رعیت ته (چې د هغوی تابع وه) ، د خدمت په بدل کې څه ځمکه د کرلو لپاره ورکوله، خو د ځمکو اصلي مالک به لوی ځمکوال وه، دغه ویسل (تابع، نوکر) به دغه ورکړل شوې ځمکه نورو نوکرانو ته ورکولای شوه، د دوی تر منځ به هغه شرطونه وه، کوم چې د نوکر او ځمکوال تر منځ موجود وه، په دې ډول په ټولنه کې په ځمکوالو کې طبقې رامنځته شوې، په دوی کې تر ټولو لوړ پاچا ورپسې لوی ځمکوال، ورپسې ویسل او د ویسل نور ویسلان(نوکران). د دوی د ټولو یوازینۍ لار د دوی ترمنځ اقتصادي او سیاسي اړیکې وې، دوی به یو د بل سره کومک کاوه او هم به یو بل ته وفادار وه.

د یو ویسل لارډ(لوی نوکر) نه د ځمکې د لاسته راوړلو وروسته به ځانګړي محفلونه جوړیدل، د ځمکې د لاسته راوړلو وروسته به هغه د خپل مشر خدمت کاوه، ددې لپاره به د هغوی څخه عهد اخیستل کیده، دا عهد(تړون) به په تورات، انجیل(بائبل)باندې کیده، په منځنیو پیړیو کې د بائبل اهمیت د عقیدې له نظره ډېر زیات وه، ځکه ددې تړون پر ضد عمل کولو والا به داسې ګڼل کیده، لکه ده، چې د خدای یا د کوم ولي سره تړون مات کړی وي او په دې ډول هغه به د سزا نه ویریده.

د وفادارۍ دا محفل به په کوم مجلس کې جوړیده، په دې محفل کې به ویسل سرتور سر د خپل لوی ځمکوال په مخ کې حاضریده، د خپلو تورو سره به یې د هغه مخ ته خپل سر ټیټوه او خپل دواړه لاسونه به یې د هغه په لاسونو کې ورکول، په دې ډول به هغه خپل بادار ته د وفادارۍ ثبوت ورکوه، بادار به ددغه عمل په ترسره کولو سره هغه په خپله ساتنه کې اخیسته، د لاس دې ورکولو مطلب خپل ځان نورو ته د سپارلو په مانا وه، ددې نه دا خبرې(متلونه) جوړ شول، چې لاس ونیسه، لاس په لاس او نور، ددې وروسته به هغه د خپل بادار لاس ښکلوه او د هغه سره به د وفادارۍ تړون کاوه، ددې وروسته به بادار هغه جګ کړ او ښېې په شان به یې هغه واښه، دست کشي یا نور څه ورکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويسل به د هغه سره دا تړون کاوه، چې په خپل بادار باندې هيڅ حمله نکوي، که د بادار پر ضد يې کوم سازش کيږي، بايد خبر ورکړي، په جګړه کې به يې همکاري کوي او يوازې به يې نه پريږدي. د خپل بادار ښځه، خور يا لور بايد په تنګ نه کړي، د هغوی بې عزتي وکړي. که بادار به يې تړون مات کړ، د خپل ويسل، د قتل کولو کوښښ يې وکړ، مړ يې کړ، د هغه د غلام کولو کوښښ يې وکړ، د هغه ساتنه يې ونکړه، د تورې پواسطه يې پرې حمله وکړه، په دې صورت کې به ويسل خپلې دست کشې وغورځولې او د وفادارۍ تړون به يې مات کړ.

د نهمې پيړۍ پورې داسې حال وه، چې يو ويسل به څو باداران درلودل، په دې وجه تړون کمزوری شو، که دده د بادارانو تر منځ به جګړه وشوه، دده لپاره به دا مشکله وه، چې د چا پلوي وکړي.

ددې تړون څخه دا مالومه شوه، چې د سياسي حالاتو له وجې د بادار او ويسل تر منځ بې اعتمادي موجوده وه، په دې تړون کې له يوې خوا مذهب شامل وه، د بل طرف نه رواجونه او د خلکو شاهدي وه، ددې په وجه ويسل دغه تړون په کلک ډول ټينګاوه، د دواړو خواوو څخه چې د ښځو په اړه کوم تړون کيده، ددې څخه دا مالوميږي، چې ښځې څومره غير محفوظې وې، د همدې لپاره يې په تړون کې د ښځو د ساتلو د دفاع لپاره مادې ذکر کړې وې، تاريخي پيښنو څخه دا مالوميږي، چې ددې تړون په موجوديت کې هم د دواړو خواوو تر منځ بې اعتمادي موجوده وه او ځينې وخت دواړه خواووې تيارې وې، چې تړون مات کړي.

په لومړيو کې ويسل ته ځمکه په ميراث کې نه پاتې کيده؛ خو د وخت په تيريدو سره يې ميراثي بڼه غوره کړه، د پلار د مړينې وروسته به ځوی بادار ته څه پيسې ورکړې او په دې ډول به هغه د ځمکې وارث کيده، د ويسل يوه ذمه واري دا هم وه، که چيرته به يې بادار دښمنانو ونيوه؛ نو د راخوشې کولو لپاره به يې تاوان ويسل ورکاوه، که چيرته به د بادار مشر زوی نائټ وه او د کشرو لورګانو واده به يې وه؛ نو ټول مصرف به ويسل ورکاوه.

د کليسا رول

په اروپا کې کليسا هم يوه فيوډالي اداره وه؛ ځکه پاچا او لويو ځمکوالو(فيوډالانو) به د ثواب په خاطر او د کليسا د حمايت لپاره ځمکې د بخشش په ډول ورکولې، دې کار کليسا د اروپا تر ټولو لويه فيوډاله اداره جوړه کړې وه، د کليسا مشرانو او نورو کوچنيو مشرانو به پاچا ته د وفادارۍ حلف(لوړه،قسم) ورکاوه او هغوی ته به يې د ډيوک او کاونټ لقبونه ورکول. دغه ځمکې به د کليسا ملکيت وه، ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکو ساتونکي بدليدل؛ خو امدن به يې کليسا ته ورته، د کليسا د ډېر مال په وجه به، د کليسا اداره کوونکي په لوړو چوکيو باندې دندې اجراء کولې، کليسا به د لويو ځمکوالو په شان د عدالت پريکړې کولې، زراعتي سيستم به يې تنظيموه او فوځي خدمت به يې هم کاوه.

په ځينو حالاتو کې به چې د حاکمانو حالت خرابيده، په دې وخت کې به يې د کليسا په ځمکو باندې قبضه کوله؛ خو دې کار د حاکمانو د قدرت او قوت پورې اړه درلوده. د فرانسې د انقلاب په دوران کې هم د کليسا په ځمکو باندې قبضه وشوه او پلورلې يې وې؛ ځکه د دولت مالي حالت خراب وه او د خپلې دفاع لپاره يې پيسو ته ډېره اړتيا درلوده.

سرف يا بزګر

په فيوډالي نظام کې سرف د بادار په ځمکه کې کښت کاوه، دده مالک ته ددې اجازه وه، چې کله وغواړي سرف د دندې نه لېرې کړي، د مړينې څخه وروسته يې د مالک خوښه وه، چې د کښت کولو حق يې نورو ځامنو ته ورکوي او کنه؟، په فرانسه کې مالک د خپل سرف د پلورلو حق هم درلود، يا به يې د هغه د لږ وخت مزدورئ پيسې ورکړې او نورو ته به يې سپاره، که سرف به ازادي غوښته؛ نو خپل ټول مال، دولت به يې خپل مالک ته ورکاوه، تر څو ازاد شي. په په روسيه کې به د ځمکې د پلورلو سره سرف هم پلورل کيده، په دې ډول به سرف د ځمکې يوه برخه ګڼل کيده. په انګلستان کې په سرف باندې دا پابندي وه، چې په خپل سر نه شي کولای، کلی پريږدي او ولاړ شي، که وبه تښتيده؛ نو د هغه تعقيب به يې کاوه.

دې سرفانو به بې شميره ټيکسونه ورکول، د لويو ځمکوالو ټيکس حکومت ته ورکول، د فصل ټيکس، د کليسا ټيکس، په کرونده کار کول، د بيګار په ډول ځنګلونه پاکول، د نهرونو ويستل، په نهرونو باندې بندونه جوړول د سرفانو مهم کارونه وه، ددې تر څنګ به يې خپل بادار ته ډوډئ پخوله او هم به يې بير جوړوه، د بادار خوښه به يې وه، چې د کار کولو څومره پيسې ورکوي، په سرف په نهرونو کې کبان نيول، يا به يې په ځنګل کې ښکار کاوه؛ نو ددې به يې هم ټيکس ورکاوه.

که د سرف به کومه مقدمه د بادار عدالت ته ولاړه؛ نو د جرم مطابق به يې فيس ورکاوه، که د سرف بادار به د دښمنانو په لاس کې پريوت؛ نو د خوشې کولو لپاره به يې هم پيسې سرف وکولې، که په مارکيټ يا د کلي په کوم ميله ځای کې به يې کوم څه شی واخيسته؛ نو د هغه به يې هم ټيکس ورکاوه، سرف ته ددې اجازه نه وه، چې د په مارکيټ د خپلو بيرو يا شرابو د پلورلو څخه مخکې خپل بير يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شراب وپلوري، که د سرف زوی به غوښتل، چې سبق ووايي، يا په کليسا کې خدمت وکړي؛ نو ددې خبرې يا غوښتنې جرمانه به يې ورکوله؛ ځکه په دې صورت کې په کروندو کې کار کوونکې کميدل، کله چې په انګلستان کې د يکشنبې ښوونځي پيل شول؛ نو لويو ځمکوالو له خوا دا وضع شوي وه، چې هغوی به خپلو زامنو ته يوازې لوستل زده کوي، نه ليکل؛ ځکه په دې صورت کې هغه کولای شول، چې بيرون لاړ شي او دنده اجراء کړي.

که چيرته به سرف د خپلې لور يا زوی واده کاوه؛ نو د خپل بادار څخه به يې اجازه اخيسته، د پخوانيو رواجونو مطابق د لومړی شپې حق يې د بادار سره وه، که چيرته به ددې نجلۍ د چا سره نا روا اړيکې وې؛ نو بادار يې حق درلوده، چې ټول سامان باندې يې قبضه وکړي، که سرف به د اولاد د نه درلودلو په وخت کې مړ شو؛ نو په دې صورت کې د سرف په خپله ځمکه باندې بادار قبضه کوله.

د سرفانو (بزګرانو) ژوند د زيات ټيکس او کم امدن په وجه په ډېرو ستونزو کې تيريده، د دوی د اوسيدو لپاره خام کورونه وه، چې په هغه کې به يو يا دوه کوټې وې، دلته به د اتشدان ، تنور او د اوړو د پخولو چارې هم سرته رسيدې، ټوله کورنۍ به يو ځای ويده کيده، پاکۍ ته کومه خاصه پاملرنه نه کيده، په دې وجه به په کوټو کې سخت بد بوی وه.

د سرفانو لباس (کالي) به ډېر ساده وه، سرفان به اکثره نالوستي خلک وه، که کوم سرف به لوستی وه؛ نو، د بادار لخوا به يې توهين کيده او غصه به يې پرې کوله، د مذهب سره د هغوی هيڅ جوړه نه وه؛ مګر په عبادت کولو به مجبور کيدل.

د سرفانو ټولنيز حثيت په ټولنه کې ډېر کم وه، د سرفانو به نه احترام کيده او نه به د عزت کولو وړ ګڼل کيدل، وفادارۍ او فرمانبردارۍ د هغوی شخصيت بيخي د خراب حالات سره مخ کړی وه، د لوړو طبقو د خلکو په نظر به هغوی ډېر جاهل او وحشي مالوميدل، چې هيڅ حقوق به يې نه درلودل او يوازې به يې کارونه سرته رسول، د سياسي او ټولنيز شعور د کم لرلو په اساس هغوی د نظام تابع وه او بغاوت کول يې جرم ګڼل کيده.

په ۱۸۹۷ ز کال کې روسي چيخوف د بزګرانو په اړه وليکل، د غه خلک په کليو کې د رمو په شان ژوند کوي، د هغوی سره ناسته، پاسته منع دي؛ ځکه چې هغوی جاهل، ناپاک، خيرن، بې ايمانه او نيشه يې خلک دي، دوی د يو بل سره په امن کې نه شي اوسيدای، ځکه دوی جګړه مار خلک دي، دوی په هر چا(سرف) باندې شک کوي، د يو بل نه نفرت کوي، د هر چا نه داريږي، بيا هغه دا سوال کوي، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخر دا ولې دوی په دې حال کې دي؟ هغه خپله ددې ځواب ورکوي، لیکي؛ او ځکه، چې دوی سخت محنت او خواري کوي، د ژمي سوړوالی، خراب فصلونه، د خوراک کموالی او د چا نه د مرستې تمې نه کولو، هغوی دې حالت ته راوستي دي.

د سرف په ژوند او روزانه حالاتو کې د تغیر او تبدیل هیڅ څرک نه لیدل کیده، دوی ته به یې ویلن ویل، ددې مطلب وه، چې د بادار غلام د هغه تابعدار، ددې وروسته د ویلن نه د ویلنستې لفظ منځته راغی، چې د بدمعاشی په مانا دی، په سرفانو (بزګرانو) کې داسې کوم شخص پیدا نه شو، چې په تاریخ کې نوم ستر یاد شي، هغوی باغیان معرفي کیدل؛ خو همدغه خلک وه، چې خواري یې کوله، د تولید په چارو کې یې کار کاوه، د همدوی په خواری باندې فیوډالیزم ولاړ وه، دا د تاریخ جبر دی، چې سرفانو کوم کلتور منځته راوړ، په هماغه کلتور کې سپک او حقیر شول، کلیسا، باغونه، شعر و ادب، رقص و موسیقي، دا ټول د همدوی په خواری باندې رامنځته شوي وه؛ خو دوی به کې بې برخې وه، په کلیسا کې د هغوی درجه تر ټول ټیټه وه، په شعر او شاعری کې هغوی باندې مسخرې کیدلې او د تاریخ په کتابونو کې د هغوی هیڅ ذکر نه کیده.

خو، داسې هم نه، چې سرف دې د ټول ظلم د بار وړونکی وي، په تاریخ کې د هغوی بغاوتونه هم ثبت شوي دي، چې کله، کله هغوی د فیوډالیزم او د هغه د سختیو په مقابل کې کړي دي، د څوارلسمې زیږدي پیړۍ پورې په لویدیځه اروپا کې هغوی د بغاوتونو یوه سلسله رامنځته کړې وه، د ۱۳۲۳ ز کال څخه تر ۱۳۲۷ ز کال پورې په فلاندرس، په ۱۳۵۸ ز کال کې په پاریس او په ۱۳۸۱ ز کال کې په لویدیځه انګلیسا کې بغاوتونه شوي دي، په هسپانیه او جرمني کې هم بغاوتونه شوي وه، په اتلسمه ز پیړۍ کې په روسیه کې د پګاشوف په مشرۍ باندې سرفانو یو ستر بغاوت وکړ، په داسې حال کې چې دغه بغاوتونه په سختۍ سره وځپل شول؛ خو دا ثابته شوه، چې په سرفانو(بزګرانو) کې د ظلم او بې انصافۍ ضد شعور موجود وه او دا ویل درست نه دي، چې سرفان یوازې جاهل او وحشي خلک وه او د خپلو نظامونو نه مطمن وه.

امتیازات او مراعات

د فیوډالي نظام یو مهم خصوصیت په ټولنه کې د طبقاتي توپیر ساتل او قوي کول وه، دغه طبقاتي توپیر به په خاصو علامو او نښو سره کیده او دغه علامې او نښې د لوړې طبقې د خلکو سره موجودې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، مثلاً، د وسلو د اېښودو اجازه یوازې امرینو ته وه، په اس باندې سپرېدل او وسله په لاس جنګ کول هم یوازې د امرینو کار وه، ددې یوازینۍ وجه دا وه، چې په دغه وخت کې وسله دومره قیمته وه، چې اخیستل یې حتی د امرینو لپاره ستونزمنه وه؛ ځکه نو دا د امرینو یو امتیاز شو او بیا قانون هم ومنل شو، سربیره پر دې د توپیر د ساتلو لپاره نائټ، امیر او ځمکوال لپاره کرنه هم رامنځته شوه، د دوی لپاره په لاسونو باندې کار او خواري کول منع شول، ددې لپاره، چې په ټولنه کې طبقاتي توپیر موجود وي.

د ځمکوالو د برترۍ او اقتدار لپاره دا حق هم ځمکوالو ته ورکول شو، چې خپل رعیت ته سزا ورکړي، په دې سزاګانو کې موږ ته ډېر سختې سزاګانې مخې ته راځي، لکه، د بدن د کومې برخې داغول، په دروغو ویلو باندې د ګرمې اوسپنې کېښودل، د جسم د ځینو برخو پرېکول، مسخ کول، د لاس، پښې او پوزې پرېکول، د سترګو ویستل، د ښځو د قاتل ژوندي ښخول، شامل وه، ددې سزاګانو په وجه سرف او عام خلک په بشپړ ډول د خپل بادار د رحم غوښتونکي وه.

سزاګانې ځکه دومره سختې وې، چې مفلس او غریبو سرفانو به د خپل ژوند د بقا لپاره غلا کوله، د جرم د پټولو لپاره یې دروغ هم ویل، په غصه کې د راتلو په وخت کې به یې توهین امیزه کلمات ویل، د دوی د دغو غصو د له منځه وړلو یوازینۍ لار هغوی ته د سختې سزا ورکول وه، چې د هغې په وجه دوی غلي کړي او نورو ته عبرت شي.

نائټ Knight:

په فیوډالي ټولنه کې درې طبقې ډېرې مهمې وې، عبادت کوونکي، جنګ کوونکي او کار کوونکي. په دې دریو طبقو کې مهمه طبقه جنګ کوونکې طبقه وه؛ ځکه چې د دوی سره قوت او دولت وه، جنګ د ځمکې د ساتلو لپاره هم کېده او د نورو د ځمکې نیولو لپاره هم کېده؛ ځکه نو په دې وخت کې جنګ یو مسلک وګرځېده، جنګ داسې یو باعزته او لوړ مسلک شو، چې د هغې په ذریعه کیدای شو، چې یو شخص خپل صلاحیت ښکاره کړي، د جګړې فن زده کول په ټولنه کې د احترام وړ وګرځېده، په همدې لحاظ په منځنیو پېړیو کې د نائټونو مختلفې سلسلې منځته راغلې.

د نائټونو مختلفې سلسلې د عزت او وقار سترې نښې وګرځېدې، د نائټونو په مختلفو سلسلو کې د فیوډالو کورنیو هلکانو ځانونه داخلول پیل کړل، زیاتره وخت به د کورنیو مشرانو ځوانانو دغه کار ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس اچوه؛ څکه هغه کولای شول، چې ددغه کار ټول مصارف برداشت کړي، د نائټ روزل به د اوو يا اتو کلونو په عمر کې پيل کيدل، په دې عمر کې به هغه په دربار کې د خدمتګار په حيثت اوسيده، د يوولسو څخه تر څوارلسو کلونو په عمر کې به هغه د ځمکوال سره وه، په دې مرحله کې به هغه ته د جنګ زده کړه ورکول کيده، هغه به په مختلف ډوله لوبو کې ګډون کاوه، کله به چې د نائټ د برابرولو ټول مراحل پای ته ورسيدل؛ نو ځانګړي مراسم به يې سرته رسول. د نائټونو لپاره به ځانګړی لباس وه، په دې لباس کې سپينه چپنه ،يو ډول سور رنګه ټوکر، او تور کوټ وه، دغه درې علامې د کار د پاکوالي، د خدای لپاره د ويني ورکولو او د مرګ لپاره د تيار اوسيدلو نښې وې.

د نائټ د مراسمو د اداکولو نه مخکې به نائټ ټوله شپه په کليسا کې په عبادت باندې تيروله، بيا به يې مقدس ميز باندې په داسې حال کې راوسته، چې پروت به ، او توره به يې په غاړه باندې ورته اېښې وه، دلته پادري به توره ليرې کړه او بيرته به يې ورکړه، وروسته به پادري د هغه (نائټ) بادار ته ورته او ځانګړې خولۍ به يې ورته په سر کوله، هلته به يې دا پوښتنه ورنه کوله، ولي غواړې، چې نائټ شي؟ د هغه د ځواب نه ورسته به يې هغه ته هغه ځانګړی لباس په تن کاوه، وسله به يې ورکوله او د خوشالۍ پروګرام به يې جوړاوه.

کله، چې نائټ کيدل يو امتياز شو؛ نو د هغه د محدودولو کوښښونه پيل شول، تر څو دغه امتياز د څو ځانګړو خلکو سره پاتې شي، ددې لپاره په دېارلسمه ميلادي پيړۍ کې دا اصول رامنځته شول، چې هغه څوک نائټ جوړيدای شي، چې پلار يې نائټ تير شوی وي، په دې ډول دا هم ميراثي وګرځول شو. ۱۱۸۹ ز کال کې دا قانون رامنځته شو، چې د سرفانو ځامن نه شي کولای، چې نائټ شي، ددې قوانينو څخه دا مالوميږي، چې د امرينو او لويو ځمکوالو نه علاوه، د نورو طبقو خلکو هم کولای شول، چې دې مسلک ته د خپل صلاحيت پواسطه داخل شي.

نائټ د خپل ژوند او دې عمل د لوړ معيار د راوستلو لپاره ډير زيات تړونونه کول. هغه به د داسې خبرو او الفاظو څخه، خپل ځان ساته، چې په هغه کې به خوند او تفريح وه، لکه ښه ډول شراب څښل، جنسي اړيکې، لوبې او لباس يې، ارامه بستره، رقص، موسيقي او نور. په هغوی باندې زيات زور د ښځو د عزت ساتلو وه، د هغوی د ساتلو لپاره به يې خپل ځان قرباني کاوه، که چا به د هغه خلاف ورزي وکړه؛ نو په پايله کې به يې، د نائټ سره د هغه شخص عزت او وقار هم پای ته رسيده، نائټ به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مظلومو لپاره هم جګړه کوله او د هغوی د حق ساتنه به یې کوله، د نائټ لپاره د عزت مرګ هغه وه، چې د جنګ په میدان کې دې مړ شوی وي.

نائټونو ته هغه وخت عروج حاصل شو، چې صلیبي جګړې پیل شوې؛ ځکه دا جګړې د هغوی لپاره مذهبي رنګ درلود او جګړه کولو کې ورته ثواب؟ وه؛ مګر ددې نه بغیر به یې هم تل جنګ او جګړې کولې، د جنګ کولو لپاره یې ځانګړي شرایط درلودل، مثلا هغه جګړې، چې د لینټ[1] (lent) موسم کې یې کولې، کومې چې د ایسټر[2] نه مخکې وي، یا به کله، چې فصلونه تیار شول، د رخصتیو په ورځو کې، د هرې هفتې د چهارشنبې څخه تر د دوشنبې د شپې د سهار پورې به دوی جګړه نه کوله، د سولې موده به یې ۸۰ ورځې وه.

که نائټ به په جګړه کې ونیول شو؛ نو تاوان به یې ورکاوه، دلته به هم طبقاتي توپیر مراعت کیده، غریب فوځیان به قتل کیدل؛ ځکه د تاوان ورکولو وس نه درلود، د امرینو او نائټونو څخه به یې تاوان اخیسته، یو نائټ به یې په دې ضمانت باندې پریښوده، چې د تاوان پیسې به راوړي او بیرته به راځي، زیاتره وخت به یې خپله وعده پوره کوله، د بند په وخت به یې د تاوان د ورکولو پورې، د کوربه حثیت درلود، ښکار یې کولای شو، دعوت ته تللی شو؛ مګر د تښتیدلو کوښښ به یې نه کاوه.

کله به چې، جګړه نه وه ؛ نو دوی به په ټورنامنټونو کې برخه اخیسته، هلته به د دوه نائټونو تر منځ د تورې او نیزې جګړه کیده.

د نائټ فوځي زوال هغه وخت پیل شو، کله چې د بارودو استعمال پیل شو؛ ځکه توپک او توپ د لیرې ځای څخه هدف ویشتلای شو، اوس نو جنګ د عزت او وقار وسیله نه وه، د توپک او توپ منځته راتګ د نائټ په تکړه توب او زړورتیا باندې لوی داغ ولګوه؛ ځکه هغه په اس باندې سور سره جګړه کول، یوه زړورتیا ګڼله، د بارودو منځته راتګ د پاچاهانو طاقت هم زیات کړ؛ ځکه ددې وروسته د لویوځمکوالو کلاګانې او کورونه د توپونو سره په مقابله کې وه او نائټ نه شو کولای، چې د توپ دفاع وکړي؛ ځکه نو د لویوځمکوالو پر ځان مطلق العنان او قوي حاکمان رامنځته شول، هغوی نائټونه له منځه یوړل او مرکزي حکومت یې پیاوړی کړ.

---

[1] د عیسویانو څلویښت ورځنی روژه، چې د ایسټر(د عیسویانو اختر) څخه مخکې یې نیسي.
[2] د عیسویانو اختر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لویو فیوډالانو د اوسېدو ځایونه

په فیوډالي نظام کې، تر ټول مهم اشخاص لوی ځمکوال وه، د هغوی د اوسیدو د ځای ځخه د هغوی خصوصیات په ښه ډول مالومیږي، د یو خوا نه هغوی، ډېر پیاوړي وه او د سرفانو(بزګر) پوره واک به یې په لاس کې وه، بل خوا به یې هغه سرپرست او ساتونکی هم وه. په منځنیو پیریو کې، چې لویو ځمکوالو کوم ډول ژوند درلود، د هغې نخشه په دې ډول ده، د لوی ځمکوال د پیاوړتیا او دولت تر ټولو ستره نښه د هغه د اوسیدو ځای وه، شاوخوا به یې خندق ویستی وه او محفوظ به وه، دده دې کلا به هغه د نورو خلکو څخه لوړ معرفي کاوه، کله به، چې خلک د هغه سره د لیدو لپاره ورتلل، په لار کې اچول شوي ممانعتونه به یې لیرې کول؛ نو په دې سره به د خپل بادار د قوت او طاقت ښه اندازه ورته مالومیده او کله به چې دغه ټول ممانعتونه پای ته ورسیدل او خپل بادار ته به ورسید؛ نو د بریالیتوب احساس به یې کاه، چې د ستونزو ډکه لار یې وهلې او بریالی شوی دی.

د کلا په برجونو باندې به پیره وه، تلونکو او راتلونکو کسانو باندې به نظر ساتل کیده، د دوی (پیره دارانو) اغیز به په میلمنو باندې هم وه او هم هغه چا چې به پیره دار ته د لیرې ځای څخه کتل؛ نو داسې احساس به یې کاوه، چې زه یې د نظر لاندې نیولی یم؛ ځکه د هغوی په ذهن کې به یې بادار انځوریده، د کلا دیوالونو د بیرون او دننه خلکو تر منځ د توپیر ښکارندوی وه، هغه خلک، چې د دیوالونو څخه به دننه وه، هغوی به د خپل بادار سره ځان ډېر نږدې احساساوه او هغه خلک، چې د دیوال څخه بیرون وه، هغوی به دغه فاصله د خپل بادار او ځان تر منځ ډېره لویه احساسوله.

کلا ته هر چا ددې اجازه نه درلوده، چې داخل شي، یوازې هغه خلک راتلل، چې هغوی ته اجازه ورکول کیده او اجازه به هغه چا ته هم ورکول کیده، چې د ځانګړي اهمیت خاوند به وه، د شپې به یې د کلا دروازه قفل کوله او په دې ډول د بیرون خلکو سره به د دننه خلکو اړیکه پرې کیده، په دې کلا کې به د هغو خلکو لپاره ځمکتلي(زیرزمیني) وې، چا، چې به د بادار د امر مخالفت کړی وه یا به تورن پیژندل شوی وه، ځمکتلي ددې لپاره وه، چې دوی د لوړتیا څخه ځوړتیا ته غورځیدلي دي.

په کلا کې به د هر چا لپاره ځانګړی ځای وه او په خاصو حدودو کې به یې خپلې دندې سرته رسولې، د کلا ځینو ځایونو ته به د ځمکوال خاص خلک تلل راتلل، ددې حدودو د جوړولو سره، هغه ځایونه، چې د نورو لپاره یې ورتګ منعه وه، دا فکر ورسره پیداکیده، چې هلته څه روان دي؟ دغه رازونو به د خلکو په زړونو کې ویره پیداکوله او د خپل ځان د درجې احساس به هم ورته کیده، چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه درجه کومه او چیرته ده؟.

د کلا شاوخوا به د ځمکوال او فیوډالي نظام ځیني خصوصیات بیانول، مثلا، برج چي د پیاوړتیا نښه وه، دا د فتحي، لوړوالي او ساتني نښه وه، چي د برج څخه به ټول کلی کنترولیده، دلته به د ځمکي په اړه خبرې هم کیدې او د کلا دفاع به د همدغه برج پواسطه کیده.

په کلا کې به یو ستر هال موجود وه او ډېر اهمیت درلود؛ ځکه دغه هال د ټولنیزو غونډو د جوړیدو ځای وه، دلته به ځمکوال خپل ملګري، میلمانه او نور خلک د لیدو لپاره رابلل، هلته په کیناستو سره به یې د ځمکې په اړه مهمې پریکړې کولې او همدلته به ځمکوال ته د بیرون احوال هم اوریدل کیده، هال به د عدالت خونه وه، دلته به ځمکوال د مجرمانو د سزاګانو پریکړې هم کولې، همدلته به دعوتونه جوړیدل او د رقص او موسیقی لپاره به یې محفلونه جوړول.

هال یو لوی او پراخه ځای وه، ډېرې زیاتې دروازې به یې درلودې؛ تر څو خلک په اسانۍ سره هال ته داخل شي، د هال د پرخوالي څخه به د ځمکوال شخصیت هم مالومیده او هم دا مالومیده، چې ځمکوال په زړه کې د هر چا لپاره ځای لري، په هال کې به چې خلک راټولیدل؛ نو د هغوی او د بادار تر منځ به یې اړیکې ټینګیدې او په دې وجه به د وفادارۍ جذبات نور هم پیاړوي کیدل.

په کلا به نورې خونې هم وې، چې بادار به ترې په شخصي ډول استفاده کوله، کله به یې یوازیتوب نه خوښیده؛ نو خپل وخت به یې د لیدونکو او ملازمینو سره تیراوه.

په کلا کې به تل میلمنو ته ښه راغلاست ویل کیده؛ ځکه په دې سره د ځمکوال د زړه پراخوالی او لوی شان وشوکت ښکاره کیده، د میلمنو سره به ډېر په عاجزۍ سره چلند کیده، ددې لپاره، کله چې دوی خپلو ځایونو ته ولاړ شي؛ نو د ځمکوال صفت وکړي او په دې سره د ځمکوال شهرت زیات شي، کوم میلمانه به، چې د لوړو کورنیو سره تړلي وه، هغوی به د ځمکوال سره یو ځای ډوډۍ خوړه.

بادار به په ټولنیزو او کلتوري کارونو کې ګډون کاوه او دې کارونو ته به یې زیاته توجه کوله، د خپل کور او نور اړوندو کسانو ټولې اړتیاوې به همده پوره کولې، کله به چې ښکار ته ووت؛ نو خپل ملګري او دوستان به یې هم د ځان سره بوتلل، د تفریح لپاره به یې په نورو باندې جسماني ورزش او د جنګ مقابلې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویو ځمکوالو به د خپلې کورنۍ شجره ساتله، کومه به چې کوم مشهور شخصیت ته رسیده، ښځو ته په دې شجرو کې هیڅ اهمیت نه ورکول کیده، لویو ځمکوالو به یو د بل سره جنګ، جګړې هم کولې، دغې جګړې به زیاتره وخت د عزت او وقار لپاره وې؛ ځکه، نو دغه جګړې به اکثره وخت د په اوږدو جګړو باندې اوښتې.

د ښځو حیثیت

د اروپا په فیوډالي ټولنه کې د ښځو حیثیت ډېر ټیټ او وروسته پاتې وه، ددې وجه دا وه، چې ښځه د ګناهونو او بدیو بنسټ اېښودونکې ګڼل کیده، عام فکر دا وه، چې ښځه سړي د ګناه خوا ته بوځي، د یوې نیکې ښځې لپاره دا ضروري وه، چې، خپل لباس، حرکات، سکنات او د خبرو کولو زیات خیال وساتي او داسې کومه خبره ونکړي، چې د هغې په وجه د سړیو جذبات راوپاریږي، د سړیو جذبات به هغه وخت راپورته کیدل، چې د ښځې د جسم کوم بربنډ ځای به یې ولیده؛ ځکه نو ښځو ته دا توصیه کیده، چې خپل جسم باید پټ وساتي، همدا وجه وه، چې په منځنیو پیړیو کې د ښځو عورت بلکل پټ وه ا وداسې لباس به یې اغوسته، چې د جسم کومه برخه یې ترې ښکاره نه شي، ښځو ته ویل کیدل، چې په لوړ غږ باید خبرې ونکړي، په زوره ونه خاندي او نه د چاسره ټوکې وکړي؛ ځکه که دوی دا کار وکړي؛ نو ددې مطلب دا شو، چې په دوی کې هیڅ شرم، حیا او وفا نشته.

نوی فیشن خپلول یا میک اپ کول او خپل ځان ښه جوړول، د ښځو لپاره عیب ګڼل کیده؛ ځکه په دې سره، فکر کیده، چې دغه ښځه نورو ته د ګناه دعوت ورکوي، د خاوند ښځې ته دا امر شوی وه، چې د ډوډۍ د خوړلو نه وروسته باید خپلې بسترې ته ولاړه شي او هلته باید یا عبادت وکړي یا هم کوم مذهبي کتاب ولولي.

په فیوډاله کورنۍ کې دا د ښځو ذمه واري وه، چې ماشومان وزیږوي، د هغوی پالنه وکړي او د هغه نه بغیر د کور په کارونو کې مصرفه شي، ډوډۍ پخه کړي او کالي ووینځي، مستې، پنیر او بیر تیار کړي، که چیرته به یې خاوند په جګړه کې اسیر شو؛ نو دا یې د ښځې ذمه واري وه، چې د تاوان لپاره یې پیسې جمع کړي، که خاوند به یې بې وارثه مړ شو؛ نو ښځه به یې د میراث وړونکې وه؛ خو دې ښځو به ژر بل واده کاوه؛ ځکه، چې د مال او جائداد ساتنه د سړي څخه بل چا نه شوه کولای، پاچا به خپله د کونډې ښځې لپاره د خاوند په پیداکولو کې لیوالتیا ښودله، ددې لپاره چې هغې ته داسې خاوند پیداکړي، چې ډېر ښه فوځې خدمت وکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځو لپاره دا ډېره ضروري وه، چې په عزت او پرده کې پاتې شي او د ناوړه جنسي اړيکو څخه ځان وساتي، سړی د جنسي اړيکو په نيولو کې ازاد وه او کولای يې شول، چې د ځو انجونو سره ناوړه جنسي اړيکې ولري، په دې وجه به يې د ناجائزه اولاد شمير ډېر زيات وه، د انجونو داسې روزنه کيده، چې په راتلونکې کې يوه ښه ميرمن ترې جوړه شي، که اړتيا به ليدل کيده؛ نو دوی ته به څه ناڅه ليکل او لوستل هم ورزده کيدل.

هلکان او زده کړې

د لويو ځمکوالو ځامنو به د تعليم د لاسته راوړلو سره کومه ليوالتيا نه لرله او زياتره به بې تعليمه وه؛ ځکه، په منځنيو پيړيو کې پوهو او باسواده خلکو ته په ټيټ نظر کتل کيدل[1] او دا ددې لپاره، چې د هغه(د ځمکوال د زوی) د حساب او کتاب لپاره ملازم موجود وه؛ نو ځکه هغه اړتيا نه درلوده، چې علم لاسته راوړي، ځکه چې هر څه ملازم سرته رسول، څرنګه چې په ټولنه هغه شخص ټولنيز حيثيت درلود، د چا سره، چې ځمکه او دولت وه؛ ځکه، نو ځوانو هلکانو د جګړې د مهارتونو په زده کولو کې زياته ليوالتيا درلوده، د وسلو استعمال د هغه لپاره د علم د لاسته راوړلو نه زيات اهميت درلود، علم او پوهې ته په سپکه سترګه کتل کيدل؛ ځکه هغوی فکر کاوه، چې علم او پوهه خلک د سستی او بزدلی په لور بوځي.

د فيوډالي کورنی د هلکانو لپاره دا ډېره اړينه وه، چې هغوی نظم، ادب، اداب او د خپلې طبقې د خصوصياتو څخه باخبره وي، تر ځو په دې سره، هغه خپل شخصيت په ټولنه کې په ښه ډول سره وښيي او د وياړ سبب يې شي.

د فيوډالي نظام خصوصيات

ددې نظام مشر يا سردار پاچا وه، پاچا به خپل روحاني طاقت نيغ په نيغه د خدای څخه اخيسته، ددې طاقت په درلودلو سره به، هغه د نورو ډېرو لويو ځمکوالو څخه برتر پيژندل کيده، کليسا به هغه ته الهي قوت او فيوډالانو به قانوني او فوځي طاقت ورکاوه، پاچا به د نورو فيوډالانو څخه لوړ وه؛ ځکه، نو د پاچا او نورو فيوډالانو تر منځ به د سياسي برتری لپاره جګړې کيدې، فيوډالانو ته د يو پاچاه اړتيا وه؛ ځکه فيوډالان به يو د بل سره په جګړو اخته وه او يو د بل سره به يې زياته کينه او حسد کاوه، پاچا به د

[1] ستاسو بايد دلته يوې خبرې ته پام وي، چې دغه نظر يوازې په اروپا کې موجود وه، په منځنيو پيړيو په ختيځ کې لوړ اسلامي تمدن موجوده وه. (ژباړن).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان لپاره دا خوښوله، چې د هغه په وفادارۍ دې باور وشي او فيوډالان دې د هغه په ازادۍ کې لاس وهنه نه کوي؛ ځکه، نو هغه د سکو په جوړولو کې ازاد وه، د ټرونو په لاسليک کولو کې هم ازاد وه او که به اړتيا پيښه شوه؛ نو جګړه به يې هم کوله.

فيوډاليزم هغه وخت کمزورۍ شو، کله چې په څورالسمه زيږدي پيړۍ کې قحطي، طاعون او نورو افتونو په وجه په ملک کې د خلکو نفوس کم شو او په ځمکو کې کار کوونکي په ډېر مشکل سره پيداکيدل، په دې وخت کې ستر، ستر جنګونه هم وشول، سل کلن جنګ، د ګلابو جګړه[1]، په فرانسه، جرمني او ايټاليا کې جګړې وشوې، دې جګړو په اقتصادي او فوځي توګه فيوډالان بيخي کمزوري کړل.

د فيوډالانو کمزروي، هغه وخت هم پيل شوه، چې ځمکې يې په ټيکه باندې ورکول پيل کړل، ټيکه دارانو به د ځمکو ساتنه هم کوله او د ګټې د لاسته راوړلو لپاره يې په ځمکو کې کار هم کاوه، په دې ډول هغوی د پيسو جمع کول پيل کړل، د دوی څخه سوداګره طبقه رامنځته شوه، دوی به ځمکې اخيستې او توليد به يې په ښارونو کې خرڅوه، په دې سره ښارونه بيا د اهميت وړ وګرځيدل.

په اروپا کې د روم د زوال نه وروسته د ښارونو زوال پيل شو، فيوډالانو ښارونه پريښودل او کليو ته ولاړل، په دې د ښارونو ابادي کمه شوه، په يوولسمه پيړۍ کې يوولس فيصده خلک په ښارونو کې اوسيدل، په دولسمه پيړۍ د لندن په ښار کې شل زره خلک اوسيدل، روم، چې د رومي امپراتورۍ پلازمينه وه، په کنډواله باندې بدل شوی وه او د ګندګۍ لپاره ډېر مشهور وه، ټول ښارونه ګنده شوي وه، سوداګرو به خپل سامان په سړکونو او کوڅو کې د پلورولو لپاره ايښوده.

په ښار کې د لاسي کارونو او هنرمندانو اتحاديي جوړې شوې وې، دوی به خپل کارونه کنټرولول، په څورالسمه او پنځلسمه ميلادي پيړۍ کې دغه اتحاديي په سياسي قوتونو باندې بدلې شوې، دا د هغوی لپاره په ګټه وه، چې په حالاتو کې کومه تبديلي رامنځته نه شي او د صعنت او هنر تر منځ کومه مقابله هم ونه شي؛ ځکه په نويو اختراعاتو سره د هغوی په امدن باندې يې تاثير درلوده، هنرمندانو يو په جرمني کې يو شخص ددې لپاره وواژه، چې هغه د اوبدلو کارګاه جوړه کړې وه.

په دې دوره کې په ټولنه باندې د مذهب پوره واک وه، د کليسا اهميت ځکه زيات وه، چې اروپا يې عيسايي کړې وه، ددې مذهبي احترام نښه کليسا وه، چې لويو، لويو پاچاهانو او فيوډالانو جوړې کړې

[1] War of Roses

(c) ketabton.com: The Digital Library

وې، ۱۰۵۰ نه تر ۱۳۵۰ کلونو پورې په فرانسه کې ۸۰ لويي کليساوې او ۵۰۰ کوچنۍ کليساوې جوړې شوې وې، په دې هغه کوچنۍ کليساوې شاملې نه دي، چې شمير يې زرګونو ته رسيده، حاکمې طبقې به د کليسا سره مرسته کوله، تحفې او ځمکې به يې ورکولې؛ ځکه، نو کليسا ډېره قوي ادره وه او کليسا به د حکومت ملاتړ هم کاوه.

په ديارلسمه پيړۍ کې د انګيزسيون[1] محکمه رامنځته شوه، هغه کسانو به، چې د کليسا څخه بغاوت کاوه، يا به يې د کليسا د زده کړو په غلط ډول تفسير کاوه، دغسې کسان به د تشدد، سزا او ډار په واسطه غلي کيدل او ختمول به يې، دې ادارې (انګيزسيون) به د نويو خيالاتو او افکارو سره دښمنۍ کوله او په هغوی باندې به يې بنديز لګوه، دغه حالت د فيوډالانو لپاره په حقه وه؛ ځکه د نويو نظرياتو په نه موجوديت کې به د هغوی سره چا مقابله نه شوه کولای.

د منځنيو پيړيو فيوډاله ټولنه اوس هم د ځينو مؤرخينو لپاره زړه راښکونکې او رومانوي حيثيت لري، د ډېرې زياتې مودې لپاره دغه نظام په قوت سره حکومت وکړ او داسې نظام يې رامنځته کړی وه، چې په ټولنه کې طبقاتي سيستم موجود وه، د يو شخص لپاره د يوې طبقې نه بلې طبقې ته تګ ډېر ستونزمن وه، پيدائښت او کورنۍ په ټولنه د ټولنيز حيثيت تعين کاوه؛ ځکه، نو ددغه حالت څخه به مطمن وه، په دې وخت طبقاتي جګړې دومره نه وې، خلک د خپل ژوند نه مطمن وه، د پرمختګ خواهشات نه وه؛ ځکه، نو ټولنه په يو ځای ولاړه او ارامه وه.

په کليو کې اوسيدونکو خلکو طبعي ژوند درلود، د ځمکې سره يې اړيکې درلودې؛ ځکه، نو ځان يې د طبيعت يو برخه ګڼله، مذهب هغوی ته دا پوهه ورکړې وه، چې دغه نړۍ فاني ده، دولت او شهرت تلونکی او راتلونکی وه؛ ځکه، نو د هغوی لپاره کوښښ کول بې ځايه وه.

مګر، د فيوډاليزم دغه نظام په خپل حال پاتې نشو، تغيراتو او بدلونونو ددې نظام په قوي ديوالونو کې درزونه رامنځته کړل، د خيټې څخه يې يو بل نظام وزيږيد او بالاخر دې نظام ته يې د پای ټکی کيښود.

حوالې:

---

[1] inquisition

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ويل ډورانټ، ۵۵۲، ۵۳، ۵۸، ۶۰ مخونه.

۲- ايف، ايل، ګان شوپ، فيوډاليزم، ۴۷مخ.

۳- جان کرچ لي، فيوډاليزم، ۲۵، ۲۷ مخونه،

۴- سي بروک، Europe in the Central ages

۵- مارک بلوخ، ۳۲۰، ۲۱، ۸ مخونه.

۶- Georges Duby, A history of Private Life

۷- مبارک علي، تاريخ او انقلاب.

۸- هربنس مکهيا، Perspective of Medieval History, vikas Delhi 1993

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فيوډاليزم زوال

تاريخي عمل په يو ځاى کې نه ودريږي، ژوند کې تغيرات راځي، ژوند د بدلونونو غوښتونکى دى، اداري او روايتونه خپل ځان په دې حالاتو کې اچوي؛ مګر، يو داسې مرحله راشي، چې د هغوى پاتې کيدل نور پاى ته رسيږي، فيوډاليزم د اتلسمې ميلادي پيړۍ پورې پاتې شو؛ خو، کله چې صعنتي او ټکنالوژيکي کشفيات وشول او تغيرات په کې راغلل، په فيوډاليزم کې هم درزونه رامنځته شول.

په اروپا کې فيوډاليزم په دريو طريقو سره زوال وموند، يو د لاندې طبقې څخه پورته خواته ټولنيز تغيرات او د هغې په پايله کې اصلاحات رامنځته کيدل، دويم د انقلابي اقداماتو په ذريعه او دريم ډول د حاکمې طبقې لخوا د پورته خوانه اصلاحات رامنځته کيدل، چې په پايله کې نظام بدليږي.

د ټولنې د تبديلى دوه مهمې ذريعې وي، يو د اصلاحاتو په واسطه د ټولنې نظام کې تغيرات راځي، که پخوانى نظام د اصلاحاتو سره مخالفت کوي؛ نو د تشدد او انقلاب په ذريعه يې پاى ته رسوي، د اصلاحاتو په ذريعه پرمختګ په ارتقايي ډول وي؛ مګر انقلاب په چټکى سره تغيرات منځته راوړي او پخوانى نظام د بيخه وباسي.

د بحث وړ خبره داده، چې ايا د انقلاب په ذريعه انقلاب ښه دى؟ ايا د اصلاحاتو په ذريعه ټولنه کې تغيرات راتلاى شي او د خپل تير سره خو اړيکې په چټک ډول نه شلوي؟، انقلاب په ډير چټک ډول د اوس او تير وخت سره اړيکې شلوي، د انقلاب نه وروسته که په فوري ډول حکومت جوړ نه شي؛ نو په ټولنه کې ګډوډۍ رامنځته کيږي،کله چې، د اصلاحاتو ټولې لارې په بندې شي، په دې وخت کې انقلاب وروستى لار ده.

د اروپايي فيوډاليزم زوال موږ، په انګلستان، فرانسه او جرمني کې تر مطالعې لاندې نيسو؛ ځکه، په دې دريواړو هيوادو کې، د زوال لارې او حالات بدل وه.

انګلستان

په انګلستان فيوډاليزم ډيرې ژورې ريښې درلودې، د فيوډالانو او پاچاهان ترمنځ به تل شخړې موجودې وې، پاچا به کوښښ کاوه، چې دفيوډالانو واک کم کړي او خپل مطلق العنان واک رامنځته کړي؛ خو، فيوډالانو کوښښ کاوه، چې خپله ازادي(خودمختاري) وساتي، ۱۲۱۵ ز کال کې د انګلستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاچا جان او فیوډالانو تر منځ د مګنا کارټه[1] قانون لاسلیک شو، په دې کې د پاچا او فیوډالانو اختیارات مالوم شوي وه؛ مګر کله، چې دستورټ د کورنۍ لومړي چارلس او پارلمان تر منځ کورنۍ جګړه (۱۶۴۲-۱۶۴۹ز) وشوه، دې جګړې د پاچا اختیارات او قوت کمزوری کړ او فیوډالانو په پارلمان کې زیات حاکمیت تر لاسه کړ، ددې وروسته دا سوال ډېر مهم شو، چې د حکومت کولو واک د چا سره دی، پاچا که پارلمان سره؟.

د ۱۶۸۸ ز کال انقلاب او د ۱۶۸۹ ز کال د حقوقو لائحې د پاچا واکونه نور هم راکم کړل، په داسې حال کې، چې په دې سره د فیوډالانو حیثیت قوي شو؛ مګر، نورې طبقې په دې پوه شوې، چې کولای شي، د طاقت له خپل حقوق تر لاسه کړي.

په اوولسمه پیړۍ کې په انګلستان کې دوه مهم تغیرات منځته راغلل،یو زراعتي انقلاب وه، چې په دې سره فیوډالان نور هم قوي شول، دولت او سیاسي واک یې تر لاسه کړ، دویم، ددې په پای کې صنعتي انقلاب رامنځته شو.

د انګلستان د فیوډالي نظام یو خاصیت دا وه، چې ځمکه په بشپړ ډول نه استعمالیده، د یو فیوډال سره به ځمکه په یو ځای کې نه، بلکه په مختلفو ځایونو کې به وه؛ ځکه، نو په دې ځمکو کې به کرونده ډېره کمه کیده، بل مشکل دا وه، چې د یو ځای څخه بل ځای ته په تګ باندې به ، د بزګر زیات وخت مصرفیده، ځمکه به یې د ځینو فصلونو د کرلو څخه پرته پرېښوده، څرنګه، چې فیوډالانو په خپله ټوله ځمکه باندې کرونده نه کوله؛ نو، ځکه به یې اجاره دار ته ورکوله، چې د هغوی څخه کوچني یومین[2] منځته راغلل، څرنګه چې دغه طبقه ځمکوال نه وه؛ نو، ځکه یې په ځمکو کې کرل کول او په خپل امدن کې زیاتوالی راووست، په انګلستان کې دغه طبقه د یوې مهمې او ازادې طبقې په شکل منځته راغله.

په اوولسمه پیړۍ کې داسې څېړنې پیل شوې، چې څنګه کولای شو، چې په زراعت کې پرمختګ رامنځته شي؟ په ۱۶۴۵ ز کال کې روبرټ ویسټرن داسې پایله لاسته راوړه، که داسې شیان ورکرل شي، چې ریښې ولري، لکه شلغم او نور؛ نو په دې سره د ځمکې زرخیزي پای ته نه رسیږي، یوه بله طریقه هم وړاندې شوې وه.

---

[1] Magna Carta

[2] Yeoman(کوچنی زمیندار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زراعتي انقلاب د کرلو پخوانی طريقې بدلې کړې، د ځمکې اهميت د پخوا په پرتله نور هم زيات شو؛ ځکه د پارلمان د غړي کيدو لپاره د ځمکې د ملکيت درلودل ډېر مهم وه، د قضايي قوې د غړي کيدو لپاره هم د سل پونډو درلودل هم مهم وه، د چا سره چې دولت وه؛ نو هغوی د سياسي او ټولنيز قوت د لاسته راوړلو لپاره د ځمکو اخيستل پيل کړل، د ختيځ هند کمپنی مشر هم ځمکه واخيسته، تر څو ددې لارې سياست ته ولاړ شي، د کوچنيو ځمکوالو نه به ځمکه اخيسته، په دې کار سره به د هغوی په زړونو کې غم او غصه پيداکيده، اوس د سرفانو(بزګرانو) لپاره په کليو کې بيکاره ځايونه نه وه پاتې، د بزګرانو زياتره بې روزګار شول.

ددې تغيراتو په پايله کې د فيوډالانو سره دولت زيات شو؛ نو هغوی په کليو کې ښکلي ځايونه جوړ کړل، د دولت په زياتيدو سره د هغوی د ښکلا حس هم راويښ شو، هغوی اوس ميزونه او چوکی د فرانسې نه د ځان لپاره راغوښتې، د ايټالوي، فرانسوي او لاتيني ليکوالو کتابونه يې په خپلو خصوصي کتابتونونو کې ځای په ځای کول، خپلې حويلی يې ښايسته کولې، هغوی د فن، علم او ادب مشران وګرځيدل، د خپلو کليو څخه لاړل او ښارونو کې ميشت شول؛ بلکه ددې نه هم زيات، هغوی د اروپا د سياحت او ګرځيدلو شوق او حرص پيداکړ. ۱۷۸۵ ز کال کې څلويښت زره انګليسان په اروپا کې وګرځيدل، په خپلو کليوالو کورنو کې يې دعوتونه پيل کړل، په دې کورنو کې د ښارونو خلک ننوتل، دې کار د کلي او ښار کلتور سره نږدې کړ، د علم او ادب سره د هغوی د مينې مالومات د هغوی د هغه تقريرو او ليکنو څخه کيږي، چې هغوی به په کې د هومر، ورجل، هوريس او ملټن اشعار استعمالول، ليکل او لوستل به يې، د هغوی له وجې وه، چې شکسپير د نړۍ ستر شاعر شو.

ددې کلتوري کارونو تر څنګ، ښکار کول، منډه وهل او قمار وهل هم شامل وه، يو بزګر ته په ښکار کولو باندې بنديز وه، ددې لپار په ښکار کولو باندې قوانين جوړ شول، ددې قوانينو د ماتيدو په صورت کې به د هيواد نه د شړولو او نورې ډول، ډول سزاګانې ورکول کيدې.

په لومړيو د فيوډالانو سره د علم او تعليم دومره خيال نه وه، که د هغوی اولادونو به درس ويلی؛ نو د نورو خلکو د اولادنو سره يو ځای به يې ويلی؛ مګر، اوس د هغوی اولادونه د ښوونځي د تګ پر ځای په کور کې زده کړه کوله او نوی رواج رامنځته شو، په وروسته کې د هغوی لپاره جلا ښوونځي او پوهنتونونه رامنځته شول، پارلمان ته د تګ څخه مخکې به يې دوه کاله کالج لوسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قانون مطابق د جائداد حق د مشر ځوی سره وه؛ نو ، ځکه د کوچنيو ماشومانو لپاره فوځي خدمت، سياست او د ديپلوماسی په ځايونو کې د کار کولو اجازه وه، د هغوی څخه ځينو، صنعت او فنونو ته هم لاس ور اوږدوه.

د دولت زياتوالي د هغوی په ژوند باندې هم اغيزه درلوده، ملګرو ته قيمتي تحفې ورکول او انجونو ته قيمتي جهيز ورکول رواج شول، د دوی ددې کار په وجه د سوداګرو سره په اقتصادي لحاظ زياته مرسته وشوه، دوی به د فيوډالانو اړتياوې پوره کولې، په همدې دولت لاسته راوړلو سره پای دوی فيوډالانو ته ماتې ورکړه.

زراعتي انقلاب په بزګرانو باندې منفي اغيزې درلودې، په پخواني نظام کې بې روزګاري نه وه، ټولې کورنۍ به په کرونده کې کار کاوه؛ خو، اوس په نوي نظام کې ماشين د ډيرو کارونو ځای ونيوه، ددې په وجه په بزګرانو کې زيات خلک بې کاره شول، دوی د دندې د پيداکولو لپاره ښارونو ته مخه کړه، هلته د صنعت د پراختيا په وجه نوې، نوې فابريکې جوړې شوې وې، څرنګه چې صنعت کار ته په کم مزد باندې د مزدور اړتيا وه؛ ځکه، نو هغوی وزګارو بزګرانو ته په ښارونو کې ښه راغلاست ووايه، په کليو د خلکو په کميدو سره کلي شاړ شول او د ښارونو عروج پيل شو.

په صنعتي پرمختګ کې يوازې بورژوا طبقې ونډه نه درلوه، بلکه لويو ځمکوالو هم ددې څخه ګټه واخيسته، ځکه، د هغو ځمکوالو په ځمکو کې، چې کانونه وه، هغوی د قولې په وجه ډېره ګټه وکړه، ليکن، د ټوکرو(نساجي) په صنعت کې متوسطې طبقې زياته ونډه درلوده، دې دواړو طبقو د خپلو ګټو د ساتلو لپاره د سياسي واک د نيولو زيات کوښښ کاوه، ددې په پايله کې د پارلماني اصلاحات تحريکونه رامنځته شول، پيل په ۱۸۳۲ ز کال کې وشو، ددې کال د اصلاحاتو په پايله د ځمکې او دولت حيثيت مساوي شو.

دې تغيراتو په انګلستان کې فيوډالي نظام ته د پای ټکی کيښود، دې حالاتو فيوډالانو دا احساس ورکړ، چې د خپلې بقا لپاره بايد بورژوا طبقې ته ځينې امتيازات ورکړي، په دې سره، ورو،ورو هغوی د خپل نظام د امتيازاتو څخه لاس په سر شول او خپل ځان يې د حالاتو سره په يو قالب کې ځای په ځای کړ، په دې ډول په انګلستان کې د انقلاب مخه ونيول شوه، خپله بورژوا طبقې هم انقلاب نه غوښت او د اصلاحاتو په ذريعه يې د تغير راوستو ته ترجيح ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرانسه

په فرانسه کې د انګلستان برعکس د فیوډالیزم پای د اصلاحاتو په ذریعه ونشو، بلکه، د انقلاب په واسطه یې فیوډالیزم له منځه یووړ، ددې یوه وجه د دواړو هیوادونو د فیوډالي نظامونو په خصوصیاتو کې وه، په انګلستان کې فیوډالانو په سیاست او حکومت کې برخه اخیسته، لیکن په فرانسه کې حکومت کول د ریاست خلکو ته پریښودل شوي وه، ددې نه بغیر دوی په بورژوا طبقه کې واده نه کاوه او نه به یې خپل کوچني ماشومان سوداګری ته پریښوده، د انګلستان فیوډالان په کلیو کې اوسیدل او د خپل ځمکو د حالاتو څخه به خبریدل، په فرانسه کې فیوډالان په ښارونو کې اوسیدل؛ ځکه، نو د ځمکو په اړه به کم خبریدل، په دې وجه د انګلستان د فیوډالانو فکر او پوه د فرانسې د لویو ځمکوالو په اندازه زیاته پراخه وه، هغوی د پارلمان د کارونو نه خبریدل او پوره ونډه به یې په کې اخیسته او د سیاست له لارې به یې خپل ګټې ساتلې، دوی زراعتي انقلاب کې هم زیاته ونډه درلوده، انګلیسي فیوډالانو به کرونده ساتله او د بزګرانو سره به یې اړیکې هم ساتلې.

فرانسوي فیوډالان په خپل طبقاتي غرور کې ډوب وه، هغوی نورو طبقو سره کومه اړیکه نه ساتله؛ ځکه، نو هغوی ته ددې مالومات نه کیده، چې خلک څه فکر لري او د هغوی غوښتنې څه دي؟.

په فرانسه کې فیوډالان په دوه طبقو باندې ویشل شوي وه، یو د توري خاوندې وه، دوی د لومړنیو جرمني فاتحینو پورې ځان تړه، هغوی د خپل زور په واسطه ځمکې نیولې وې، دویمه طبقه هغه وه، چې دغه امتیاز یې د خپلو دندو په ذریعه تر لاسه کړی وه؛ ځکه، نو د هغوی درجه د توري د خاوندانو څخه کمه وه.

په فرانسه کې لوی ځمکوال په دربار کې اوسیدل، دا د څلورم لویي د پالیسۍ په وجه وشول؛ ځکه، قوي فیوډالانو هر وخت د پاچا اختیارات او واک ته تاوان رسولای شو او لکه، چې به موقع په لاس ورغله؛ نو د پاچا په ضد به یې بغاوت هم کاوه؛ ځکه، نو د سازش او د هغوی د قوت د ماتولو لپاره یې هغوی د وارسا مانۍ ته راوغوښتل او دربار کې په اوسیدلو باندې یې مجبور کړل، ددې نه یې دوه ګټې وکړې، یو خو دوی د پاچا د نظر لاندې شول، دویم د هغوی مصارف دومره زیات شول، چې امدن یې نه شو کولای، چې پوره یې کړي، په دې وجه د هغوی مالي حالت د تل لپاره ډیر خراب شو او قرضونو کې ډوب شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دربار کې د اوسیدو په وجه د هغوی ازادي او خودمختاري پای ته ورسیده او د دربار ماحول په هغوی کې خوشالي او چاپلوسي پیدا کړه، د خپلو ځمکو نه لیرې شول او په دې ډول د هغوی اړیکې د ځمکې د او بزګر سره وشلیدې، هغوی د کلیو پر ځای په ښار کې د عیاشی په ژوند باندې اخته شول.

همدغه وجه وه، چې هغوی د خپل جائداد په اړه هیڅ مالومات نه درلودل، دا د فیوډالانو لپاره د بې عزتی خبره وه، چې څوک دې د هغوی سره د زراعت، کرلو یا فصلونو په اړه خبرې وکړي؛ ځکه، دا طبقه په ثقافتي ماحول کې اوسیده، دا د هغوی کار نه وه، بلکه د هغوی د ملازمانو دنده وه، یو ځل لویې موسیو دلو ته وویل، چې ډیر زیات قرضدار یې؛ نو هغه ورته وویل، چې زه به د خپلو کارکوونکو نه په دې اړه پوښتنه وکړم.

د زیاتو مصارفو په وجه ټول فیوډالان په قرضونو کې ډوب وه، په ژوند کې شان و شوکت ښودل او زیات مصارف کول د د امرینو عادت ګرځیدلی وه، ډیوک لازون په شپږویشت کلنی کې یو لک فرانکه پیسې مصرف کړې او شل لکه فرانکه قرضدار شو، یو بل امیر پرنس کونتي وه، د هغه شپږ لکه امدن وه، مګر تل به قرضدار وه، د ډیوک شوای د څوارلس میلیونو جائداد وه؛ خو دی هم لس میلیونه قرضدار وه، ډیوک اورلین په څلور اویا میلیونو قرض کې راګیر شوی وه.

په دې وخت هر هغه فیوډال به، چې قرضدار وه؛ نو فخر به یې پرې کاوه؛ ځکه د قرض پیسو به د هغه د مصارفو اندازه مالوموله او څوک به، چې څومره قرضدار وه، ددې مطلب دا وه، چې دی زیاتې پیسې مصرفوي، دا به د یو امیر لپاره ډیره د ویاړ خبره وه.

کله، چې لویو، لویو امیرانو په ځمکو کې دلچسپي نه درلوده؛ نو دې پایله شوه، چې دوی په خپلو لویو ځمکو کې کرونده نه کوله، هغه کوچني ځمکوال به چې په کلیو کې اوسیدل؛ نو هغوی به هم کوښښ کاوه، چې هغوی هم دربار ته لاره پیداکړي؛ ځکه، نو هغوی په خپلو ځمکو کې په کرونډې باندې کمه توجه کوله، پایله دا شوه، چې دغه امرین به کله، کله دیوالي کیدل او د پاچا نه به یې غوښتنه کوله، چې د هغوی سره مرسته وکړي، د هغوی مرسته به د ملي خزانې(بانک) نه کیده؛ ځکه، نو هغه پیسې، چې باید په حکومت کولو او عوامو باندې باید مصرف شوې وای، د امرینو جیبونو ته تلې.

په وارسا مانی کې ددې امرینو ژوند په عیاشی کې تیریده، د ورځې دعوتونه، محفلونه، لوبې، تفریح او د دربار معاملې د هغوی د ژوند معمول ګرځیدلی وه، څرنګه چې وارسار شاهي ښار وه؛ ځکه، نو دا د نور هیواد سره په اړیکه کې نه وه، داسې جزیره ګرځیدلې وه، لکه بند ماحول کې چې ژوند کوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه (فيوډالانو) په بيله نړۍ کې ژوند کاوه، هغوی ته دا احساس نه کيده، چې هيواد د کومو حالاتو نه تيريږي او خلک د کومو ستونزو سره مخ دي، دې حالاتو ته په کتو سره يو لوی فيوډال په ۱۷۵۲ ز کال کې داسې ليکلي وه:

د لويو امرينو نسل دې ختم شي، دا هغه خلک دي، چې جائداد، دندې، واکونه او شان وشوکت د کومې خوارۍ نه بغير لاسته ورغلي دي ، دوی پرته د کوم زحمت او کوښښ څخه لوی خلک شوي دي، دا خلک نا اهله دي، زما ددې خلکو په اړه دا نظر دی، چې د سپيو دې د هغو وخت پورې ساتنه وشي، چې تر څو پورې په کې بدل نه وي راپيدا شوي، ددې وروسته دې د هغوی نسل ختم شي.

د امرينو ددې عياش ژوند په مقابل کې د بزګرانو او کرونده ګرو ژوند ډير وروسته پاتې وه، دوی د عبرت نمونه ګرځيدلي وه، کرونده ګر د مزدور په شان ژوند کاوه، چې فيوډالانو ته محتاج وه، بزګرانو ته اوس خالي ميدانونه او ځايونه نه وه، ځنګلونه يې بند کړي وه؛ ځکه، د ښکار حق يوازې د فيوډالانو سره وه.

فيوډالان د ټيکسونو نه معاف وه؛ ځکه، هغوی ټيکس ورکول د ځان بې عزتي ګڼله او ټول ټيکس به بزګرانو ورکوه، ددې ټيکسونو په ورکولو سره د بزګر سره يوازې شل فيصده امدن پاتې کيده، د بيګار په ډول به يې سړکونه او پلونه هم جوړول.

د قيمتۍ په وجه به ټيکس زياتيده، پخواني ټيکسونه، کوم به چې ليرې کړای شوي وه، هغه به يې بيرته لګول، په دې حالاتو سره به په خلکو کې د فيوډال نظام پر ضد جذبې راپاريدې، ددې خبرې پته په هغه وخت کې د يو چاپ شوي کتاب نه ښه مالوميدای شي، د هغه کتاب ليکوال، بوميسرى وه او د کتاب نوم (د فيوډالي حقوقو خرابوالی) وه، په دې کتاب کې د هغوی ناانصافيو په اړه ليکل شوي وه، چې په هغه نظام کې موجودې وې؛ ځکه، نو فيوډالانو د کتاب سره زيات مخالفت وکړ.

د ۱۷۸۹ ز کال د فرانسې د انقلاب مرکز د پاريس ښار وه، په ۱۴ جولايي خلکو مظاهره وکړه او د باستيل کلا(زندان) يې ړنګ کړ او په ښار باندې يې خپله ولکه ټينګه کړه، ددې خبرونو په خبريدو سره په کليو کې بزګرانو د فيوډالانو پر ضد وسله وال پاڅون وکړ، هغوی د اوسيدو په هغو ځايونو باندې حملې وکړې، چې شاتو به يې ورته ويل او ټول هغه کاغذونه يې وسوزول، چې د هغوی (بزګرانو) پر ضد وه او هغه کاغذونه يې هم وسوزول، چې په دوی باندې پرې قرضونه ليکل شوي وه، په وخت ځينې فيوډالان ووژل شول، ددې پاڅون په پايله کې، د کليو څخه د فيوډاليزم د له منځه وړولو کار پيل شو، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت ملي اسمبلۍ غونډه وکړه، د اګست په څلورمه ۱۷۸۹ ز کال کې ملي اسمبلۍ د فیوډالیزم پای اعلان کړ، ټول فیوډالي ټیکسونه، قرضونه، بیګار او د شخصي خدمت حقونه یې ختم کړل، د ملي اسمبلۍ دغه اقدامات قانوني وه، په داسې حال کې، چې بزګرانو په خپله په عملي ډول دغه ناانصافیو ته د پای ټکی ایښی وه.

په هر صورت، ددې عمل په پایله کې، په فرانسه کې سترې ځمکوالۍ پای ته ورسیدې، د امرینو او د کلیسا ځمکې یې ظبط کړې او ویې پلورلې او صنعت کارانو او بزګرانو واخیستلې، په دې ډول په فرانسه کې فیوډالیزم پای ته ورسید، ځمکه په کوچنیو، کوچنیو برخو باندې وویشل شوې او بیا د قوت د لاسته راوړلو ذریعه ونه ګرځیدله.

کله، چې ناپیلیون بوناپارت واک ته ورسید، تر دغه وخت پورې د ځمکې زیاته برخه د حکومت سره وه، اپیلیون د پاچا کیدو نه وروسته ځمکې، په خپلو پلویانو باندې وویشلې او د امرینو یوه بله طبقه یې رامنځته کړه، دا امرین د منځنۍ طبقې پورې تړلي وه؛ مګر، هغوی هم پخوانۍ روایت وساته، خپلې ځمکې یې په ټیکه باندې ورکړې او خپله دربار ته ولاړل، بزګرانو ته دا سهولت شو، چې هغوی به د پخوا په شان فیوډالانو ته ټیکس نه ورکاوه.

کله، چې په فرانسه کې په ۱۸۱۵ ز کال کې، یو ځل بیا پاچاهي پیل شوه؛ نو، په دغه وخت کې، زیاتره ځمکې خپلو پخوانیو مالکانو ته وسپارل شوې؛ خو، د حکومت لپاره ستونزمنه وه، چې ټولې ځمکې بیرته وسپاري؛ ځکه، هغه خلک چې د انقلاب او ناپیلیون په وخت کې د ځمکو مالکان شوي وه، د هغوی څخه ځمکو بیرته اخیستل ډیر مشکل کار وه، ویل کیږي، چې د ۱۸۲۰ ز کال پورې نیمایي امرینو خپلې ځمکې وسپارل شوې او په دې سره پاچاهیت په فرانسه کې خپله پخوانۍ نظریه خپله کړه؛ مګر، په دې کار کولو سره، هم فیوډالانو خپل قوت د لاسه ورکړی وه؛ ځکه، نو هغوی د ځمکو پر ځای د حکومتي دندو د لاسته راوړلو لپاره زیاتې هلې ځلې کولې، ځینې امرینو د حالاتو د بدلیدو سره، خپل دولت په صنعت کې ولګوه او په دې سره، هغوی د بورژوا طبقه نوره هم پیاوړې کړه.

د فرانسي فیوډالي نظام د انقلاب نه وروسته بیا سر را اوچت نه کړ او د صنعتي پرمختګ او سیاسي تغیراتو سره له منځه ولاړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرمني (پروسيا)

د انګلستان او فرانسې برعکس د فيوډاليزم دريم ډول د جرمني دی، دا رياست(ولايت) د جرمنی د اتحاد نه مخکې د جرمني د ټولو ولاياتونو مهم ولايت وه، کله، چې ناپيليون جرمنيانو ته شکست ورکړ او هغوی يې په سياسي ډول د ذلت سره مخ کړل؛ نو، په هغوی کې يو ډول ملي(قومي) شعور ډير په شدت سره پيدا شو، دا احساس پيدا شو، چې جرمني ولې ماته وخوړه؟ او بايد د ماتې نه درس واخيستل شي؟ کله، چې هغوی حالات وليدل؛ نو ، دې نتيجې ته ورسيدل، چې د ماتې وجه بې اتفاقي، د رياستونو تر منځ د هم اهنګی نه شتون او د فيوډالي نظام موجوديت وه، په دې وخت کې د جرمني نظام ډير پياوړی وه، د توليد په ذرايعو باندې د فيوډالانو واک وه، فوځ او نورو لوړې دولتي دندې په واک درلودې، کله، چې په ۱۸۰۶ ز کال کې د فوځ کتنه وشوه؛ نو ، مالومه شوه، چې ۱۴۲ جنرالان د ۶۰ کلونو، ۱۳ د ۷۰ کلونو او ۴ د ۸۰ کلونو د عمر لرونکي وه.

فيوډالي کورنيو ته امتيازات په ميراث کې ورکول شوي وه؛ ځکه، نو هغوی په ژوند کې د څه کولو لپاره هلې ځلې نه کولې او هر څه ورته خپله په لاس ورتلل، يو شخص ويل، چې د امرينو نه بغير نور خلک د هيڅ ډول بنيګڼو لرونکي نه دي، مګر، ددې حالت پر ضد د خلکو جذبات راپاريدلي وه، په ۱۷۷۴ ز کال کې يو اخبار داسې وليکل، په يو متمدن قوم کې بايد د ښاري اوسيدونکي حيثيت د هغه د شخصي صفاتو نه وټاکل شي، نه په ميراثي ډول، په ټولنه کې د هر ډول شخصيت د لاسته راوړلو لپاره بايد خواري وکړل شي، داسې نه چې د خوارئ او زحمت نه پرته يې لاسته راوړي.

په جرمني کې هم، لکه د نورو اروپايي هيوادو په شان، فيوډالان د امتيازاتو څخه برخمن وه، په قضاء کې د هغوی پر ضد مقدمه نه شوه کيدای، ددې لپاره د هغوی خپلې عدالت خونې وې، د حکومت او کليسا ټولې ښې دندې د فيوډالانو سره وې، په دې سره نه يوازې هغوی د خپلو ګټو لپاره کار اخيسته، بلکه د پاچا په پريکړو باندې يې هم اثر درلوده.

په اتلسمه پيړئ فيوډاليزم ورو،ورو د کمزوری په طرف روان وه، د اصلاحاتو په وجه په زراعت کې ښه والی رامنځته شو، په دې سره زميندار او بزګر دواړو ګټه وکړه، جرمني کې د زراعتي اصلاحاتو پايله کې داسې شول، چې بزګرانو ته اوس معاش(تنخوا) د نغدو پيسو په ډول ورکول کيده، دې کار بزګر ازاد کړ؛ ځکه، هغوی په دې سره کولای شول، چې هر چيرې وغواړې په نغده تنخوا باندې کار وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله، چې په ښار کې صنعت کاره طبقه رامنځته شوه او دولت ورسره پیدا شو؛ نو، د خپل ټولنیز حیثیت د لوړولو په خاطر یې ځمکې اخیستل پیل کړل، د دیوالي کیدو په وخت کې به حکومت د فیوډالانو سره مرسته هم کوله او د قانون په وړاندې به یې ملاتړ هم کاوه؛ خو، ددې سره، سره د مالي حالت د خرابوالي له امله مجبوریدل، چې خپلې ځمکې وپلوري.

د ۱۸۰۰ ز کال نه وروسته د فیوډالانو ځینې امتیازات لکه د توري ساتل، ځانګړی لباس اغوستل او په تیاتر کې د هغوی لپاره د ځانګړو ځایونو پریښودل پای ته ورسیدل، ۱۸۰۸ ز کال کې د فوځ اغیز کم شو، اوس هلته په دندو مقرریدل په لیاقت او استعداد باندې وټاکل شول، همدغه طریقه په بیوروکراسۍ او ډیپلوماسۍ کې هم استعمال و.

په پروسیا کې د حکومتي، ټولنیز او اقتصادي نظامونو د تغیر پیل خپله حاکمو طبقو وکړ، ددې تغیرات دوه وجې وې: لومړی، د فرانسې نه د ماتې خوړلو، وروسته د پخواني نظام خامۍ مالومې شوې، دویم د انګلستان د صعنتي پرمختګ سره د مقابلې احساس؛ ځکه، نو حاکمې طبقې فکر وکړ، چې پخوانی نظام باید د اصلاحاتو له لارې تغیر کړل شي، د نوي نظام لپاره ضروري وه، چې عام خلک په کې شریک شي، طبقاتي توپیر پای ته ورسیږي، خلک باید په لیاقت او ذکي توب باندې مخکې ولاړ شي او پوره اقتصادي ازادي باید رامنځته شي، ددې خبرې اعلان په ۱۸۱۰ ز کال کې شو، چې اوس به د حکومت ټول خلک ازاد وي، د بزګرانو قرضونه، میراثي غلامي او په ځمکو باندې د ملکیت حق یې لیرې کړ.

د ځمکې د ازادانه اخیستلو او پلورلو په وجه مالداره سوداګرو ځمکې اخیستل پیل کړل، کله، چې بزګر ازاد شول؛ نو، فیوډالان په خطره کې شول، قانوني ساتنه، چې ورکول شوې وه، هغه یې لیرې شوه، په دې سره د هغوی ټولنیز او اقتصادي قوت ته ضرر ورسیده، حالاتو هغوی مجبور کړل، چې خپلې ځمکې وپلوري، په دې اصلاحاتو باندې زیاتره فیوډالانو نیوکې هم وکړې او یو پاچا هغوی مخاطب کړل، داسې یې وویل: که، چیرې رائل هایي نس ما او زما اولاد د جائداد او کورنیو حقوقو څخه محروم کړي؛ نو تاسو بیا د کوم قانون په اساس د حقوقو خاوندان یاست، لیکن پروسیا او جرمني کې فیوډالیزم پای ته رسیدلی وه او دا د هغوی د قوم په ګټه وه، چې باید پای ته ورسیږي، تر څو د نورې اروپا سره مقابله وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیوډالیزم (جاګیرداري)

په نورو اروپایي هیوادونو کې هم د فیوډالیزم ریښې کمزورې کیدې، کله، چې ناپیلیون بوناپارت په بلجیم او رائن لینډ کې د کلیسا ځمکې په ولکه کې رواستي؛ نو، هغه هلته فیوډالي ټیکسونه او قرضونه ختم کړل، په پولینډ او روسیه کې د ۱۸۱۵ ز کال پورې فیوډالیزم پاتې وه، ددې وروسته هلته هم بزګران ازاد شول؛ خو، د ځمکې د ملکیت حقوق یې ورنکړل، په پولینډ او روسیه کې فیوډالانو داسې صلاحیت نه درلوده، لکه څنګه چې په انګلستان او پروسیا(جرمني) کې درلوده، هلته د اصلاحاتو په پایله کې بزګر غریب پاتې شول، دا توپیر د ختیځې او لویدیځې اروپا په پرمختګ کې ښه لیدل کیږي؛ خو، د اتلسمې ز پیړۍ د پای پورې فیوډالیزم په اروپای کې خپل اغیز له لاسه ورکاوه.

حوالې:

۱- G.M Trevelyan: English Social History, Longman, London 1962

۲- Solvemini: The French Revolution, London, 1958

۳- The age of Napoleon, New York, 1967

۴- ویل ډورانټ Rousseau and Revolution

۵- Europe Since Napoleon, Penguine, 1966

۶- J.J Sheen: Genman History, 177-1866, Oxford Elarendon 1989

۷- ډیوډ ټامسن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان حاکمان او د ځمکوالۍ نظام

هند ته مسلمانو فاتحينو د ځان سره د منځني ختيځ د ځمکوالۍ نظام راوړ، دلته اړينه ده، چې پوه شو، په عربو او نورو مسلمانو حاکمانو کې دغه نظام په کوم ډول موجود وه.

کله، چې عربو عراق ونيوه؛ نو، د ځمکې د ملکيت د حقوقو په اړه ورسره فکر پيداشو، کله، چې د دويم خليفه حضرت عمر(رض) نه په دې باره کې پوښتنه وشوه؛نو، هغه د ملکيت ورکولو نه انکار وکړ، ويل يې، چې په دې کار سره به ځينې کورنيو ته ګټه ورسيږي او د راتلونکو نسلونو حقوق به غصب شي، دويم خليفه داسې تصميم ونيوه، چې د ځمکې د ورکولو پر ځای دې، د ځمکې امدن د خلکو د فلاح او بهبود لپاره استعمال شي.

خو، اقطاع[1]، چې کرل پرې نه کيدل، هغه يې مختلفو خلکو ته ورکړې، چې د کرلو لپاره يې جوړه کړي، ددغو ځمکو څخه ټيکس نه اخيستل کيده، کله، چې دغه ځمکې د کرلو وړ وګرځيدې؛ نو، بيا شخصي شوې او په ميراثي ډول په کورنيو کې پاتې شوې.

دغه اقطاع دوه قسمه وې، مملوکه اقطاع او ازاده اقطاع، ماوردي په خپل کتاب الاحکام السطانيه، کې په دې اړه خبرې کړې دي، د هغه مطابق مملوکه اقطاع کې درې ډوله ځمکې شاملې وې، غير اباد شوې ځمکې، ابادې ځمکې او هغه ځمکې، چې هلته کانونه راويستل کيدل، غيرابادو ځمکو باندې د حاکمانو حق وه، چې هر چاته يې د ابادولو لپاره ورکولې، په دې اړه د فقهاوو اختلاف دی، چې د ابادولو نه وروسته به دغه ځمکه د هغه شخص سره تر څو پورې وي؛ خو، په عام ډول زياتره وخت، به دغه ځمکې د هماغه شخص سره پاتې کيدې.

ازاده اقطاع د کرلو وړ ځمکې وې، دغه ځمکې به د ټيکس د ورکولو نه وروسته مالک ته ورکول کيدې، مالک به د بزګرانو نه خراج او د ځمکې ټيکس اخيسته او خپله به يې عشر ورکاوه.

د فوځي خدمت په بدل کې د ځمکولو ورکولو کار د ال بويه (۹۴۵-۱۰۵۵) په حکومت کې پيل شوې، فوځي افسرانو ته به يې د تنخوا په بدل کې ځمکه ورکوله، په سلجوقي دور کې د نظام الملک طوسي (۱۰۹۵مړ) نه وروسته دغه کار رامنځته شو او فوځي افسرانو ته د فوځي خدمت په بدل کې ځمکه ورکول پيل شول، دا کار يې ځکه کاوه، چې هغوی به په دې سره د ځمکې ډير خدمت کاوه، په سلجوقي

[1] د ځمکې يوه برخه، چې د فوځي خدمت په بدل کې ورکول کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دور کې میراثي توب پای ته ورسیده، اقطاع لرونکی شخص به د حاکم لخوا ټاکل کیده او رد و بدل کول به یې، په مرکزي حکومت کې د اقطاع لرونکي ټول اسناد ساتل کیدل، چې د چا سره څومره ځمکه ده، څومره ټیکس لاسته راځي او څومره په فوځ باندې مصرفوي، په همدې شرائطو به د هغه سره دنده ټاکل کیده، د اقطاع په نظام کې ځمکه د هغه شخص نه وه، بلکه، د حکومت لخوا به ورکول کیده، دا به د هغه ورتیا ته کتل کیده او بیا به یې ځمکه ورکوله، که کار به یې ښه کاوه؛نو ، نو ځمکه به یې زیاتوله؛ خو، که غلطي به یې وکړه، ځمکه به یې ترې اخیستله، د حاکم د خوشالولو نه وروسته به یې بیا ورکوله، اقطاع لرونکي شخص ددې صلاحیت نه درلوده، چې ځمکه وپلوري یا یې بل چاته ورکړي او وصیت یې هم نه منل کیده، د اقطاع لرونکي شخص په بزګرانو باندې کوم سیاسي، عدالتي یا خصوصي واک نه درلوده، په ټولنه کې د اقطاع لرونکي شخص مرتبه د ځمکې په اساس نه وه، بلکه، د هغه د شخصیت (حیثیثت) تعین به د هغه په منصب، فوځي رتبې او د حاکم سره په اړیکو باندې کیده.

اروپایي فیوډالیزم داسي نظام وه، چې په هغه ټولنیزه رتبه او درجه د سیاسي واک، د ژوند طرز او اقتصاد په اساس ټاکل کیده او تر ټولو مهم په کې د هغه شخص د ځمکې تولید وه.

کله، چې سلجوقي حاکمان کمزوري شول، اقطاع لرونکو خلکو ترې ګټه واخیسته او په ځمکو باندې یې قبضه وکړه او میراثي شکل یې ورکړ، د سیاسي نظام په خرابۍ سره هغوی د بزګرانو په ځمکو باندې قبضه کول پیل کړه او خپله یې وګڼله، په دې سره هغوی د اروپایي فیوډالیزم سره لږ څه نږدې شول.

د سلطنت د وخت فیوډالېزم

هند ته غوري فاتحینو د خپل ځان سره فیوډالي نظام راووړ، په دې نظام کې ځمکه په درې ډولونو باندې ویشل شوې وه، لومړی خالصه ځمکه، چې د حاکم د مصرف لپاره ځانګړې شوې وه، دویم، اقطاع چې فوځیانو ته ورکول شوې وې، دوی د امرینو رتبه هم درلوده او اقطاع لرونکي هم وه، دوی د سیاسي او ټولنیزو واکونو لرونکي هم وه، چې په دې سره خپل عاید زیات کړي، دریم هغه ځمکې وې، چې د مذهبي او ټولنیزې فلاح او بهبود لپاره ترې ګټه اخیستل کیده.

اقطاع لرونکي خلک د حاکمانو د بدلیدو سره بدلیدل، د غوري حاکمیت په وخت کې، چې کومو امرینو ته اقطاع ورکول شوې وې، په هغوی کې ازاد او غلام دواړه شامل وه، څرنګه، چې په دې وخت مرکزي حکومت دومره قوي نه وه؛ نو، په دې سره اقطاع لرونکو خپل اثر زیات کړ، هر وخت امرین

(c) ketabton.com: The Digital Library

بغاوت ته تيار وه، د امرينو د عروج دور د التمش د سلطنت نه ورسته زيات شو، کله چې د امير (چهل ګانه) په نوم د امرينو يو ګروپ جوړ شو، دغه ګروپ خلک په جائداد، دولت او خطبو کې يو برابر وه، دوی دومره قوي شوي وه، چې د پاچا خيال يې هم نه ساته، دغه خلکو د خپلو ګټو د ساتلو لپاره د خپلې خوښې پاچا په تخت باندې کيناوه، کله، چې راضيه سلطانه د هغوی خوښې نه بغير په تخت باندې کيناسته؛ نو، هغوی ټولو په شريکه هغې ته ماتې ورکړه، کله چې بلبن (۱۲۶۶-۸۶) په تخت باندې کيناست؛ نو ددې ګروپ زور پای ته ورسيد، ځرنګه، چې بلبن هم يو وخت ددې خلکو سره؛ نو، د دوی د کمزورئ نه ښه خبر وه، بلبن په دې باندې ښه پوهيده، چې دده پاچاهې تر هغه وخت پورې نه قوي کيږي، تر څو ددې امرينو زور له منځه يونسې؛ ځکه، نو ده دغه امرينو يو،يو تقسيم کړل او د ضياءالدين برني مطابق د دوی مشر ته يې شراب يا زهر ورکړل او بيا يې وواژه.

علاءالدين (۱۲۹۶-۱۳۱۶) په يوه دسيسه کې خپل ماما وواژه او واک يې په خپل لاس کې واخيست، په لومړيو کې ځينو امرينو کوښښ کاوه، چې علاءالدين ووژني او حکومت په خپل لاس کې واخلي، امرينو ځکه دا کار کاوه، چې د هغوی سره زيات دولت جمع شوی وه.

علاءالدين د زميندارو د زور او قوت د پای ته رسولو لپاره ځينې زراعتي اصلاحات وکړل او داسې حکم يې وکړ، چې د شنو ځمکو څخه دې نيمه برخه واخيستل شي، ددې پايله دا شوه، چې:

د چودهريانو بغاوت کول، په اسونو باندې سپريدل، د وسلو ګرځول، ښه لباس اغوستل او د پان خوړل يې بلکل پای ته ورسول، د محصول په ورکولو کې په ټولو باندې يو ډول حکم نافذ شو، خلک داسې اطاعت پيل کړل، چې يو سپاهي به شل چودهريان رانيول، په غاړه کې به يې ورسته رسئ اچوله او کشول به يې، تر څو محصول ترې واخلي، د يو هندو لپاره هم دا امکان نه وه، چې هغه دې سر اوچت کړي، د هندوانو په کورونو کې نقرې او نور اړتيا وړ شيان، چې د بغاوت او سرکشی باعث به ګرځيده، د هغې شيانو نوم او نښان پاتې نه شو.

کله، چې لودي کورنی (۱۴۵۱-۱۵۲۶) کلونو کې واک ته ورسيده؛ نو، ځينې اقطاع لرونکي د سياسي ګډوډئ او د مرکزي حکومت د کمزورئ په وجه ازاد او خودمختاره شول او ځينې په دې ګډوډئ کې ورک شول، ځرنګه، چې لوديانو د پښتنو سره اړيکي درلودې؛ ځکه، نو هغوی د نورو نسلونو په خلکو باندې باور نه کاوه، بهلول لودي په ځانګړي ډول د پښتنو نه وغوښتل، چې هند ورشي او د هغه سره مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لودي او سوري حکومتونو کې افغان ځمکوال په خپلو ځمکو کې اوسیدل، په دې د هغوی اړیکې د ځایي اوسیدونکو سره ډیرې ژورې شوې وې، هغوی هندي رواجونه خپل کړي وه او د اوسیدو صفات یې هم ځایي خلکو ته ورته شوي وې، ددې په مقابل کې ترکانو او ایرانیانو خپل ځانونه د ځایي خلکو نه لوړ ګڼل، د فارسي ژبې په وجه هم د هغوی او د ځایي خلکو تر منځ دومره اړیکې نه وې، افغانانو ځایي ژبې زده کړې او د هند سره یې اړیکې ډیرې ژورې شوې.

د مغلو د وخت فیوډالېزم

د ځمکوالۍ اصطلاح په پنځلسمه زیږدي پیړۍ کې په هند استعمال شوه، ددې نه مخکې به یې تیول یا د اقطاع لفظ استعمالوه، بابر (۱۵۲۶-۱۵۳۰) کلو کې د پخوانیو سلاطینو روایت جاري وساته او د اقطاع نظام یې هم په خپل ځای باندې پرېښود او د فتحې څخه وروسته یې ځمکې خپلو امرینو ته ورکړې. همایون (۱۵۳۰-۱۵۵۵\۵۶) کلو، د هغه سره دومره وخت نه وه، چې هغه دې نظام قوي کړي، ددې نظام دویم ځل جوړول اکبر پاچا (۱۵۵۶-۱۶۰۵) کلونو، تر منځ وکړ، په دې وخت کې، ځکه ددې لپاره ورکول کیده، چې فیوډال به د مرکزي حکومت لپاره فوځ برابروي، د اکبر په وخت به فوځې او نورو منتظمینو ته هم د تنخوا (معاش) په مقابل کې ځمکه ورکول کیده.

د هیواد په هره برخه کې به، چې وغوښتل شول؛ نو، ځمکه به یې منصبدارانو ته ورکوله، دا ددې لپاره، چې فیوډال په خپله سیمه کې دزیات اثر خاوند نه شي، د هرو دریو یا څلورو کلونو وروسته به یې تبدیلي کیده، کله، به یې سند ایالات ته او کله به یې د بنګال ایالات ته لیږه، د فیوډالانو تبدیلی منفي او مثبتې اغیزې لرلې، د فیوډال د تبدیلی په وجه به په ځمکه ې تغیرات هم راتلل؛ ځکه، د یو فیوډال د تلو او د بل د راتلو به ډیر وخت لګیده، د فیوډالانو په دې تبدیلی سره به فیوډالانو ځمکې ته کومه خاصه توجه نه کوله او ځمکه به یې د خپل لاس لاندې اشخاصو ته، چې ټیټ رتبه کسان وه، هغوی ته پرېښودله، ددې ګټه دا وه، چې د فیوډال په تبدیلی سره به، هغه د هیواد د هرې سیمې سره بلدتیا پیداکوله او ټولنې سره به یې اړیکې زیاتیدلې.

فیوډال به د ټیکس او مالیې د ورکولو لپاره یو کارکن ټاکه، لویو فیوډالانو به د کوچنیو فیوډالانو نه د ځمکې ښه ساتنه کوله؛ ځکه، د هغوی سره وسائل او کسان زیات وه، د شهزادانو ځمکې به خالصه ځمکې وې، د هغوی د ځمکې ځمکوال ته به یې کروړي ویل، د امین په نوم شخص به د ځمکې مهم شخص ګڼل کیده، دې شخص به په فصل باندې ټیکس(مالیه) وضع کوله، یو خزانچي هم موجود وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارکن به حساب کاوه، کله، به یو شخص ته دوه کارونه هم سپارل کیدل، د عامو فیوډالانو کارونه به تعلقدار ته سپارل کیده، چې همدا یې نوم وه، د ځمکې نه اخیستل شویو پیسو ته به یې قبض ویلی، ځمکوال به هغه عامل ته ترجیح ورکوله، چې زیات قبض به یې ورکاوه، د عاملینو په ټاکلو کې به یې داسې کسانو ته ترجیح ورکوله، چې ځایي اوسیدونکي به نه وه؛ ځکه، په دې صورت کې به هغه، د خپل ذات، خپلوی او کورنۍ اړیکي پاللې او رعایت به یې ورسره کاوه، د عاملینو څآرنه به ستونزمنه وه؛ ځکه، فیوډال به زیاتره وخت د ځمکې نه لیرې وه؛ نو، د ځمکې د معاملاتو څارنه به ورته ستونزمنه وه، په دې وخت کې به ځیني غلطیو(غلا) هم صورت نیوه.

ځیني فیوډالانو به د ټیکس د وصولو لپاره خپلې ځمکې په فوځیانو باندې تقسیمولې، تر څو هغوی ترې خپل مصرف پوره کړي، دا کار به زیاتره کوچنیو فیوډالانو کاوه؛ ځکه، هغوی به لیرې اوسیدل او ځمکه به یې په ښه توګه سره نه شوه اداره کولای، کله، کله به لویو فیوډالانو خپلې ځمکې سوداګرو ته ورکولې، تر څو ټیکس وصول کړي.

حکومت فیوډالانو ته دومره رخصتي نه وه ورکړې او هغوی به یې د قوي څارنې لاندې نیول، ددې هدف د لاسته راوړلو لپاره یې ځیني اشخاص مقرر کړي وه، تر څو وګوري، چې د هغوی عامل خو د بزګر نه زیاته مالیه نه اخلي او د هغه سره ښنګه سلوک کوي، په دوی کې به قانون پوه، فوځي یا قاضي شامل وه، قاضي ته عدالتي واک ورکول شوی وه، په پریکړو کې به خپلواک وه او د فیوډالان د لاس لاندې به نه، ددې نه بغیر سوانح لیکونکی او واقعه لیکونکی هم وه، چې دربار ته به یې حالات بیانول، بزګر ته د شکایت ورکولو اجازه ورکول شوې وه، په داسې حال کې، چې فیوډال به د شکایت کولو مخه نیوله؛ خو، ددې سره به واقعه لیکونکي دربار ته خبر(اطلاع) ورکوله.

مغلي دربار به د ځمکې د امدن پوره حساب کتاب کاوه، مغلي منصب دار د ټیکس د وصول کولو حق درلوده؛ مګر، په ځمکه باندې یې کوم حق نه درلود، دا کار به میراثي نه وه، لوی منصب دار به د یوې څخه زیاتې ځمکې هم په لاس کې درلودې، د منصب دار لپاره دا ضروري نه وه، چې د ځمکې سره نږدې واوسیږي، هغوی به یو د بل څخه لیرې وه، لوی فیوډال به ځمکه د زیات وخت لپاره هم د ځان سره ساتله، چې لس کاله وخت یې درلوده، مرکزي حکومت به د ژور لاندې نیولي وه، چې د ټیکس په وصولو کې ظلم ونکړي، د ټیکس(مالیي) د ورکولو لپاره یې جلا قوانین جوړ کړي وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مغلي فیوډالېزم زوال

کله، چې سلطنت زیات پراخه شو؛ نو، د مغلي فیوډالیزم زوال پیل شو او کله، چې منصب داران او فیوډالان زیات شول، په داسې حال کې، چې د سلطنت د پراخیدو سره نورې ځمکې هم د سلطنت په ولکه کې راغلې؛ مګر، د هغې تناسب د منصب دارو په تعداد نه کم وه، د اورنګ زیب په وخت کې، منصب دارانو ته په کلونو، کلونو ځمکې نه ورکول کیدې، د ځمکې د اخیستو لپاره به دغو منصب دارانو سفارشونه کول، رشوت به یې ورکاوه او د خپلو ګټو لپاره به یې ګروپونه جوړول، دې حالت د دربار حالت بدل کړ.

لومړي بهادر شاه (۱۷۰۷-۱۷۱۲) کلونو، په وخت کې، کله، چې د ځمکو ضرورت پیښ شو؛ نو، هغوی یې د خالصو ځمکو نه وویستل، کله، چې دا هم ختم شول؛ نو، داسې فکر رامنځته شو، چې په راجپوتانه باندې حمله وکړي او د هغه ځای ځمکه په خپل واک کې او د فیوډالی په طریقه یې ورکړي؛ مګر، په دغه وخت کې په فوځ کې دومره قوت نه وه، چې هغوی دې د راجپوتانو سره جګړه وکړي؛ ځکه، نو دا یو خیالي فکر وه، فرخ سیر(۱۷۱۳-۱۷۱۹) کلونو، کې حالت داسې شو، چې کاغذونه به یې ورکول؛ خو، په ځمکه به یې قبضه نشوه کولای، اوس په ځمکه باندې هغه څوک واکمن کیدای شو، چې د هغه سره فوځي قوت زیات وه، کله، چې به فوځي شخص هلته واکمن شو؛ نو د هغه ځای نه به یې ټوله مالیه (ټیکس) اخیسته او مرکزي حکومت ته به یې هیڅ نه ورکول او دا به یې خپل حق ګاڼه.

د اورنګ زیب نه وروسته، د تخت د حاصلولو لپاره د مغلو تر منځ په خپلو کې جګړې وشوې؛ ځکه، نو هر فیوډال به د دهوکې په ډول خپل کسان د فوځ په شکل باندې تیارول، د هغوی نه به چې څوک پاچا شوه؛ نو په خپلو کسانو به یې ځمکه ویشله؛ ځکه، نو محمد شاه (۱۷۱۹-۱۷۴۹) کلونو، کې داسې حالت رامنځته شو، چې خالصې ځمکې ټولې له منځه ولاړې، دې کار د پاچا اختیارات کم کړل، په دې سره د پاچا په حیثیت باندې ستره اغیزه ولویده؛ ځکه، پاچا د خپلې عملې لپاره مصرف نه شو پوره کولای، حتی خپل شخصي مصارف یې هم نه شو پوره کولای، د عملې د معاش د ورکولو لپاره نورو ته محتاج شو، دې مالي بحران د دربار انتظامات هم ګډوډ کړل، د کلا عملې ته به په میاشتو، میاشتو معاش نه ورکول کیده، پاچا د خپلو شخصي مصارفو د پوره کولو لپاره نورو ته سوال کاوه، په دې سره به هغه د ختیځ هند د کمپنۍ په غیږ کې ولویده، مغل پاچا یوازې پاتې شو، د امدن ټولې لارې پرې وډریدې او ایالاتونه عاملینو په خپل فوځي قوت باندې په زور اداره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجاره داري

د فیوډالیزم ددې بحران نه د ویستو لپاره فیوډالانو د اجاره داری سیستم ته مخه کړه، په دې سره فیوډال د ټول کال امدن اخیسته او ځمکه به یې په اجاره باندې ورکوله، دا کار په لومړي ځل د جهانګیر(۱۶۰۵ -۱۶۲۷) پاچا په وخت کې پیل شو او د شاه جهان(۱۶۲۸-۱۶۵۷) کلونو تر منځ زیات مشهور وه، دې سیستم په خالصه ځمکو باندې رواج نه درلوده، دې نظام په خپلولو سره به فیوډال ته گټه رسیده؛ خو، دې حالت د بزگرانو ژوند خراب کړ، دې کار کروندې ته هم زیان ورساوه، اورنگ زیب ددې کار د پای ته رسولو لپاره ځینې اقدامات هم وکړل؛ خو، بیا هم دا کار پاتې شو، د مغلو په وروستي وخت کې د سیاسي حالت په وجه دا کار بیا رامنځته کړ، په دې کار کې هغوی ته کوم زیان نه وه او نه یې کومه خواري کوله؛ ځکه، نو د بهادر شاه د وخت نه تر فرخ سیر د وخت پورې دغه د اجاره داری نظام حاکم وه.

حوالې:

۱- Ancient Indian Social History: Orient Longman, Dehli, 1978.

۲- ارتهہ شاسرت(اردو ترجمه) کراچیو ۱۹۹۱.

۳- رام شرن شرما، ساجمی تبدیلیاء: از منه وسطی، مکتبه جامعه دهلي، ۱۹۷۵.

۴- ډي-ډي- کوسمبی An introduction to the study of Indian History. Bombay 1956>

۵- المارودي، الحکام السطانیه(اردو ترجمه) کراچی ۱۹۶۵.

۶- Ira M. Lapidus: A history of Islamic Societies Cambrige 1988

۷- خواجه نعمت الله هروی، تاریخ خان جهان و مخزن افغاني، ۱۹۷۸، لاهور.

۸- ایلیټ اینډ ډاسن، History of India as told by its own Historians, New York, 1970>

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- محمد اشرف، هندوستاني معاشره عهد وسطی می، فکشن هاوس، لاهور، ۱۹۹۱.

۱۰- نعمان صديقي، مغلو کا نظام مالگذاري، لاهور ، ۱۹۹۰.

۱۱- عرفان حبيب،

۱۲- مقالات سر سيد، لاهور ۱۹۴۰.

۱۳- عبدالقادر بديواني، منتخب التواريخ، حصه سوم(انگريزي) کلکته ۱۹۲۶.

۱۴- مور ليند، اکبر سي اورنگ زيب تک(اردو) وهلي ۱۹۸۷.

۱۵- شتيش چندر.

۱۶-مظفر عالم The Crisis of Empire in Mughal North India, Oxford Dehli, 1986.

۱۷- اطهر علي Mughal Nobility under Auranghzeb, Bombay, 1970.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فيوډالي کلتور

هر نظام خپل، خپل روايات، اداري او حکومت جوړوي، په همدې اساس ورسره نوی کلتور هم پرمختګ کوي، فيوډاليزم هم داسي يو کلتور رامنځته کړی وه، دې کلتور د فيوډاليزم د ساتلو سره ډير کومک وکړ، ددې کلتور په اساس په ټولنه کې توپيرونه او امتياز هم رامنځته شول، فيوډال به ځان د نورو نه برتره ګاڼه؛ ځکه، که هغه به دا کار نه کاوه؛ نو، په ټولنه کې به د هغه لپاره عزت لاسته راوړل ستونزمن وه، په فيوډاليزم کې داسې روايات او اخلاق رامنځته شول، چې په عوامو او خاصو خلکو کې ستر توپيرونه رامنځته کړل.

کورنی

دا توپير په کورني سيستم کې زيات موجود وه، داسي به ويل کيده، چې د لوړې طبقې خلک يا فيوډالان رامنځته کيږي نه، بلکه دوی د پيدايښت سره پيداشوي وي، د دوی وينه هغوی د ټيټو خلکو نه لوړوي، د وينې پاکوالی په دې کلتور کې ځکه ضروري وه، چې کورني صفات پاتې شي او ګډوډې په کې رانشي، شريفې کورنی به د خپلې وينې د پاکوالي لپاره په نورو ورکو کورنيو کې وادونه نه کول، په دې طريقه به د پاکوالي اړيکه د واده پورې تړل کيده، که هلک او انجلی به د يوې رتبې د کورنی څخه وه نو اولاد به نجيب الطرفين وه، که د انجلی اړيکه به د ټيټې پايې د خلکو سره وه؛ نو، د هغې د اولاد ټولنيزه رتبه به هم ټيټه وه.

په فيوډالي نظام کې د فرد پيژندنه ددې لپاره هم وه، چې کورنی حيثيت يې مالوم شي، ددې اړيکې په واسطه به هغوی ته قانوني درجه ورکول کيده او په جائداد او نورو امتيازاتو باندې په يې حق درلوده، په دې وجه به هغوی ته لوړې دولتي دندې هم ورکول کيدې، په ځينو ټولنو کې به دې کورنيو ته ځيني ځانګړې دندې هم سپارل کيدې، ددې کار لپاره به، هغوی کوښښ کاوه، چې ددې کورني اړيکې د نورو سره پراخه نه شي؛ ځکه، دوی نه غوښتل، چې دغه امتيازات نورو ته ورکړل شي، د کورنی د قانوني حيثيث د ساتلو لپاره دا رواج وه، چې خپلې شجرې به يې ليکلې او ساتلې، هغه خلک به چې د لوړې حوصلې خاوندان وه، هغوی به خپل تاريخ هم ليکه، په دې تاريخ کې به هغوی د خپلو نيکونو کارنامې او لوړوالی بيانوه، د دوی په محفلونو کې به داسې داستان ويونکي موجود وه، تر څو د دوی د کورنی لوړوالی بيان کړي او په اوريدونکو باندې خپل رعب واچوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه کوچنيان به، چې په داسې ماحول کې پيدا شول؛ نو، په خپلې کورنی باندې به يې وياړ کاوه، د هغوی دې فکر به نور هم زور اخيسته، چې دده په مقابل کې نورې کورنی ديرې د کوچني حيثيت لرونکي دي، هغو کورنيو به چې خپلې شجرې نه ليکلې؛ نو، نويو کورنيو به هغوی د خپل ځان برابر نه ګڼل، مثلاً، په فرانسه کې پخوانې امرينو ته (د تورې امرين) ويل کيده، دوی دا رتبه د خپلو جنګې مهارتونو په اساس تر لاسه کړې وه؛ ځکه، نو هغوی د (جبې د امرينو) په مقابل کې، چې د دوی اړيکه د نظام سره وه، هغوی پرې ځانونه لوړ ګڼل.

په منځنيو پيړيو کې په ټولنه کې د عزت د لاسته راوړلو لار جنګې مهارتونه وه، علم او ذهنيت نه وه[1]؛ ځکه، نو د امرينو کورنيو به توره چلول او په اس سپريدل زده کول او دا لازمي وه، ددې نه دا فکر اخيستل شوی وه، چې جنګي مهارت انسان کلک او د مقابلې لپاره تياروي؛ خو، علم او ادب انسان کمزوری او بزدله کوي.

زياتره مؤرخينو د ټولنې زوال د کورنی په زوال کې ګوري او وايي، چې پخوانی کورنی څنګه تباه شوې او خپل عزت او وقار يې څنګه له لاسه ورکړ؛ ځکه، نو د کورنی تباه کيد د ټولنې تباه کيدل دي.

د فيوډالانو په کورنيو کې د کوچنيانو پالنه د ملازمينو په لاس کې وه، په دې اساس د مور او پلار سره يې اړيکې دومره نه وې، ملازمينو به د کوچنيانو هره غوښتنه پوره کوله، په دې سره په دوی کې، په کوچنيوالي کې د امر کولو حس پيدا شو، چې د مشر او سپين ږيري سړي عزت به يې نه کاوه؛ ځکه، نو د پيل راهيسې هغوی عامو خلکو ته د حقارت په سترګه کتل او د کوچنيانو سره د هغوی د عزت څه خيال او فکر نه وه.

عزت

د کورنيو سره يو هم تړلی شی د عزت فکر وه، خانداني فرد به دا خپل حق ګاڼه، چې په ټولنه کې دې د هغه احترام وشي او هغه خلک چې دده څخه په درجه او رتبه کې کم دي، هغوی دې د دوی احترام وکړي، دا عزت به په ادابو او نورو رسمونو سره کاوه، کله، به چې هغوی بيرون وتل؛ نو، خلک به د هغوی مخکې ټيټيدل او سلام او اداب به يې وړاندې کول، هغوی به د سلام ځواب د سر په خوځولو سره ورکاوه، د ټيټو درجو خلکو سره به هغوی مخامخ خبرې نه کولې، بلکه د ملازم په واسطه به يې هغوی ته سوال، ځواب ليږه.

[1] يو ځل بيا ورته اشاره کوم، چې دا فکر يوازې په اروپا کې موجود وه (ژباړن).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه، چې په طبقاتي ټولنه کې د فرد احترام د هغوی د رتبو په اساس وي؛ ځکه، نو هغوی به د رتبې د ساتلو عزت کاوه، که، چا به د هغوی د رتبې د ختمولو کوښښ کاوه، يا يې د هغوی سره په بې ادبی خبرې کولې، يا يې د هغوی بدتميزي کوله؛ نو، دا د هغوی لپاره د برداشت وړ نه وه، کله، به چې د عزت خبره راغله؛ نو، د هر څه نه به تيريدل.

د خپل عزت د ساتلو لپاره به د فيوډالانو تر منځ په خپلو کې مقابلې وې، که، چا به په دعوت کې سل ميلمانه رادعوت کول؛ نو دويم کس به د هغه په مقابل کې پنځه سوه تنه دعوت ته رابلل، دوی د عزت د ساتلو لپاره صدقې او خيراتونه ورکول، تعميرونه به يې جوړول، د فلاح او بهبود کارونه به يې کول، خپل ظاهري شان او شوکت به يې ښکار کاوه، د اوسيدو په ځای او خوړولو کې به يې ځان ښوده، تر يې د عزت وشي او د نورو په مقابل کې کم نه شي، ددې عزت د ساتلو لپاره به يې خانداني رواياتونه ساتل، که د هغوی د اعمالو او کړنو څخه به يې د کورنی بې عزتي وشوه؛ نو، دا د هغوی لپاره ډيره د شرم خبره وه.

وفاداري

د فيوډالي ټولنې يو مهم خاصيت وفاداري وه؛ ځکه، ددې پرته فيوډالي نظام خپله بقا نه شوه ساتلی، د وفاداری دا روايت په طبقاتي ټولنه کې د کورنی په سطحه پيل کيده، چې د کورنی مشر به يې پلار وه او دا د ټولې کورنی فرض وه، چې د هغه حکم ومني، د هغه اطاعت وکړي او هغه ته وفادار پاتې شي، دويمه مرحله د ټولنو وه، په دې کې د مشر دا حق وه، چې نور بايد ورته وفادار پاتې شي، په کليو کې بزګر زميندار ته او زميندار به فيوډال ته وفادار وه.

داسې فکر کيده، چې پوړی په پوړی د وفاداری دې جذبې په خلکو کې د تابعداری جذبه پيداکړې وه او په دې سره به په ټولنه کې مختلفو طبقو خپل موجوديت ساتله، په دې سره به په ټولنه کې طبقاتي فکر نه پيداکيده او د مالداره او غريب تر منځ به ټکر هم نه پيښيده، د طبقاتي فکر د نه موجوديت په وجه به، چا د امر يا فيوډال نه کرکه او نفرت نه کاوه، د وفاداری جذبې دوی د لوړو خلکو سره جوړ کړي وه، دوی به د هغوی شان و شوکت، دولت، عزت او وقار خپل ګڼه او په هغه به يې وياړ هم کاوه.

د وفاداری يوه وجه دا هم وه، چې دوی د ماديانو د لاسته راوړلو لپاره هغوی ته اړ وه، په هند کې يې وفاداری ته نمک حلالي ويله، يانې چا چې مالګه وخوړ يا چا چې ورته د خوړولو وسائل تيار کړي وي، د دوی وفادار پاتې کيدل لوی اخلاق شميرل کيدل؛ ځکه، د ډوډی پيداکول، د ملازمت په وجه ډوډی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسته راوړل ددې شخص لپاره دير ضروري وه او دا يې د ژوند د بقا لپاره دير مهم وه، څرنګه، چې فيوډالانو د خپلو لاس لاندې کسانو ته رزق ورکاوه او د توليد لارې هم د هغوی سره وې؛ ځکه، نو هغوی د خپلو لاس لاندې کسانو نه د وفاداری غوښتنه کوله.

په جاپان کې د سمورايي طبقه هر وخت د پاچا د قربانی لپاره تيار وه، د پاچا لپاره به يې خپله ښځه او ماشومان هم قتلول، د وفاداری دا اړيکه هغوی ته په ميراث باندې رسيدلې وه او په دې باندې يې وياړ هم کاوه، دا وفاداري دې حد ته رسيدلې وه، چې د خپل بادار په مړ کيدو سره به يې خپل ځان هم واژه، ددې لپاره چې هغه په هغې نړۍ کې يوازې پاتې نه شي، هلته د ځانوژنې رسم د وفادارۍ ښکارندويه وه.

په اروپا کې د فيوډال او ويسل تر منځ د فاداری لوړه(قسم) اخيستل کيده، دا د هغه وخت پورې وه، چې د فيوډالانو ليکل او لوستل نه زده، دا وفاداري به د ټولو خلکو په مخکې اخيستل کيده او د نه وفاداری په وجه به هغه خپله ټولنيزه رتبه له لاسه ورکوله.

غداري کول او د خپل بادار سره بد چلند کول په ټولنه کې تر ټول ناوړه عمل شميرل کيده، ددې ډول اشخاصو لپاره به يې د نمک حرام لفظ استعمالوه، ددې يو زړه وړونکی مثال د هند په تاريخ کې دی، کله، چې همايون د ګجرات پاچا بهادر شاه (۱۵۲۶-۱۵۳۷) کلونو، کې ماته ورکړه؛ نو، د هغه يو جنرال رومي خان د هغه سره غداري وکړه او همايون ته ورغی؛ نو، د هرې خوا نه ورته د رومي نمک حرام غږونه کيدل، ددې په اوريدو سره يو طوطي هم دا کلمې يادې کړې او په زوره، زوره به يې د رومي خان نمک حرام چغې وهلې.

مصروفيتونه

د فيوډالي طبقې د رواجونو په اساس څو مختلفې طبقې رامنځته شوې وې، په دوی کې داسې خلک هم وه، چې ځانونه به يې ډير مصروف ساتل، د جائداد په تنظيمولو کې به مصروف وه، د ماشومانو د سبق په اړه به يې فکر کاوه او د وخت به يې ډير پابندي کوله، د دوی په څنګ هغه خلک هم وه، چې ډير سست او د وخت ضايع کوونکي وه، د هغوی ټول وخت به په رقص، شرابو څښلو او د ښځو سره په خبرو تيراوه، هغوی تعليم ددې لپاره نه خوښوه، چې د هغوی لپاره د وظيفې د پيداکولو وسيله وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه، چې هغوی بې سواده وه؛ نو، ملازمين به د هغوی ددې جهالت نه ګټه اخيسته او هغوی به يې لوټل، داسې کورنی به د خپلې نا اهلی په وجه ډېر ژر د زوال سره مخ کيدې.

په عام ډول به د فيوډالو د خوښې مصروفيت ښکار کول وه؛ ځکه، په ښکار کې هغوی ته هغه لذت حاصليده، چې د جنګ په حالت کې به يې اخيسته، په اس سور او ښکار کولو به هغوی ته د زړه ډاډ ورکاوه، ښکار کول د هغوی د قوت او طاقت د ښکاره کولو يوه ذريعه هم وه، کله، به چې د يوې مسلحې ډلې سره ښکار ته تلل؛ نو، په بزګرانو باندې به يې ډېر رعب پروت وه.

ښکار کول فيوډالانو د خپل ځان لپاره ځانګړی کړی وه، عامو خلکو ته ددې کار اجازه نه وه، په انګلستان کې د عامو خلکو لپاره سخت قوانين وضع شوي وه، چې د ګيمز لاء (د لوبو قانون) به يې ورته وايه، که عادي بزګر به د ښکار کولو په وخت کې ونيول شو؛ نو، سخته سزا به يې ورکوله؛ ځکه، په دې سره د ښکار په دوران کې هغوی ته د په ځان باور جذبه پيداکيده او د ښکار نه وروسته به يې د فتحې جذبه په ځان کې پيداکيده، ددې ويرې له امله، هسې نه چې دغه جذبات په دوی کې د بغاوت حس راپيدا نه کړي، د ښکار کولو نه يې منع کړي وه.

سپې ساتل يوه بله مهمه مشغولتيا وه، په سپي جنګولو کې مهمه خبر د هغه وفاداري وه؛ ځکه، په فيوډالي ټولنه د وفاداری ډېر احترام کيده، بيا د سپيو په واسطه د خپل رعيت ډارول هم د سپيو د ساتلو يوه موخه وګرځيده.

ددې نه بغير د حيواناتو جنګول بله مشغوليتا وه؛ ځکه، د جنګ په کتلو سره به هغوی ته ډاډ حاصليده، د حيواناتو جنګول به چې څومره خونړي وه، هغومره به د هغوی جذبو تسکين حاصلوه.

دوستي او دښمني

په فيوډالي کلتور کې دوستي او دښمني د ډېر زيات افراط ښکار شوي وه، که د چا سره به يې دوستي شوه؛ نو، د هغې د ساتلو لپاره به يې پوره کوښښ کاوه او په هر حال کې به يې د خپل دوست ملګرتيا کوله، که د دوستی، قانون او اخلاقو تر منځ به د ترجيح سوال منځته راغی؛ نو، دوی به دوستی ته لومړيتوب ورکاوه، که دوست به يې په غلطه هم وه، ملاتړ به يې کاوه، دغه دوستي به د يوې مرتبې لرونکو د اشخاصو تر منځ کيده، په دې کې ځينې استثنايي حالت هم پيښيده او که داسې به شول؛ نو، د ټيټې مرتبې لرونکي شخص به د لوړې مرتبې لرونکي په ملګرتيا باندې وياړ کاوه، دوستي به د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص سره نه کيده، بلکه د ټولې کورنی سره به يې دوستي کوله او د هغوی سره به په پوره مينه او اخلاص سره مخ کيده.

د دوستی په شان دښمني هم د ډير زيات افراط ښکار شوې وه، که د چا سره به ی اختلاف رامنځته شوه؛ نو، بيا به هيڅ کله هم د ياده نه ويستل کيده او کوښښ به يې کاوه، چې خپل مخالف شخص وروسته پريږدي او ذليل يې کړي، يو وخت ددې موخې د لاسته راوړلو لپاره فيوډالانو د غلو مشري کوله، تر څو هغوی د مخالف شخص رمې راوړي، ددې پيغام دا هم وه، چې زه ستا کور ته هم درتلی شم او ستا ساتنې ته زيان رسولای شم.

د قانون نه لوړتيا

په عامه توګه به فيوډال خان د قانون نافذونکی ګاڼه، د قانون پابندي کول به هغه د خپل خان بې عزتي ګڼله؛ ځکه، د قانون مراعت کول هغه او نور عام وګړي په يو صف کې ودروي، په دې اساس د دوی او عامو خلکو لپاره جلا، جلا قانونونه جوړ شوي وه، ددې نه مخکې د سلطنت په دوران او مغلي دوران کې ستره ګناه او جرم بغاوت کول وه، ددې سزا به فيوډال ته سمدستي ورکول کيده؛ خو، په نورو جرمونو باندې به يې سترګې پټيدې، د سزا ورکول په وخت کې به د عام وګړي او فيوډال تر منځ توپير کيده، د بيلګې په ډول، د اروپا په زياتره ملکونو کې به عام خلک اعدام کيدل او د فيوډال به يې سر پريکوه، په فرانسه کې د انقلاب په دوران کې د ګلوټين اله رامنځته شوه، چې د مالدار او غريب سر به يې په شان پريکوه او دا د مساوات علامه وه.

حوالې:

۱- Critchley

۲- ايشوري پرساد، همايون (انګريزي) لاهور.

۳- د کافکا ناول (کيسل).

۴- مټکاف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لطيف ګاها، قتل و معاشقي(اردو ترجمه، محمد اسماعيل) لاهور ۱۹۹۲.

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library